

PERHEKESKUS LAPSIPERHEIDEN TUKENA

Lapsiperheiden tuentarpeen kartoitus Selänteen peruspalvelukuntayhtymässä

Lea Björkman & Jenni Siuvatti

Opinnäytetyö, kevät 2013

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Diakonisen sosiaalityön

suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) - diakoni +

lastentarhanopettajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Björkman, Lea & Siuvatti, Jenni. Perhekeskus lapsiperheiden tukena – Lapsiperheiden tuentarpeen kartoitus Selänteen peruspalvelukuntayhtymässä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, kevät 2013. 65 s., 3 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalian koulutusohjelma, Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + diakonin ja lastentarhanopettajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvailla Selänteen peruspalvelukuntayhtymän alle kouluikäisiä lapsia kotona hoitavien perheenäitien kokemuksia tarvitsemaansa tuesta. Tavoitteena oli tuottaa tietoa perheiden tukitarpeista toimivaan arkeen sekä selvittää, millaisia palveluja he toivovat perhekeskuksen tuottavan. Opinnäytetyön tuloksia tullaan hyödyntämään perhekeskusten käynnistämisen tukena. Opinnäytetyö toteutettiin osana Lapsen hyvä arki II -hanketta, jonka tarkoituksena on jatkaa lapsiperheille suunnattujen palveluiden kehittämistä Pohjois-Pohjanmaalla.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin kyselyä. Kyselyyn vastasi kahdeksan ydinperheenäitiä. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Tulosten perusteella perheiden itsenäistä selviämistä edistäviä palveluja olivat erilaiset lapsille ja perheille suunnatut kerhot sekä palkattu ja sukulaisilta saatu apu kodin ja lasten hoidossa. Suomen evankelis-luterilaiselta kirkolta toivottiin taloudellista apua lastenhoitoavun palkkaamiseen.

Opinnäytetyön tuloksissa näkyi vanhempien jaksamisen vaikeudet ja ulkoisen tuen tarve. Perheitä tulee tukea moniammatillisesti perheiden tarpeiden huomioon.

Asiasanat: laadullinen tutkimus, lapsiperheet, perhekeskukset, perhetyö, varhainen puuttuminen, vertaistuki

ABSTRACT

Björkman, Lea and Siuvatti, Jenni.

Family centre supports families with children – A survey of the service needs of families in Selänne municipal coalition for providing basic services.

65 p. 3 appendices. Language: Finnish. Diaconia University of Applied Sciences, spring 2013. Degree Programme in Social Services, Option in Diaconal Social Work and Education. Degree: Bachelor of Social Services.

The meaning of the thesis was to describe how parents who take care of small children at home see their need for aid. The objective was to produce information of families' support needs, and to solve what kinds of services they want the family centre to offer. The results of the thesis helped in instituting family centres. The thesis was a part of the Lapsen hyvä arki II project. The meaning of the project is to continue developing services directed at families with children in Northern Ostrobothnia, Finland.

The thesis is a qualitative research. The research material was collected by means of a questionnaire. Eight mothers answered the questionnaire. The data was analyzed using content analysis.

The results indicate that clubs for children and families together with hired and given help for child and home care from professionals and relatives benefit the independent coping of families. Financial support in hiring child care help was requested from the Evangelical Lutheran Church of Finland.

The coping difficulties of parents and the need for external support showed in the results of the thesis. Families must be supported multi-professionally their needs considering.

Key words: qualitative research, families with children, family centres, family work, early intervention, peer support

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 SUOMALAISTEN PERHEIDEN HYVINVOINTI	7
2.1 Lapsiperheet ja vanhemmuus	7
2.2 Perheiden ongelmat suomalaisessa yhteiskunnassa	8
2.3 Yhteisöllisyys ja vertaistuki vanhemmuutta tukemassa	9
3 JULKISEN SEKTORIN PERHETYÖ	12
3.1 Perhetyö ja perhetyön mallit	12
3.2 Varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäisy	13
4 PERHEKESKUS PALVELUJEN KOKOAJANA	15
4.1 Leksandin malli perheiden tukemisessa	15
4.2 Perhekeskukset Suomessa	16
5 SUOMEN EVANKELIS-LUTERILAISEN KIRKON TUKI PERHEILLE	19
5.1 Kirkon perhetyö	19
5.2 Diakoninen perhetyö	21
5.3 Perhetyö Selänteen peruspalvelukuntayhtymän seurakunnissa	22
6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	24
6.1 Tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset	24
6.2 Tutkimusympäristö	24
6.3 Laadullinen lähestymistapa	27
6.4 Aineiston keruu	27
6.5 Aineiston analyysi	28
7 TULOKSET	31
7.1 Kehittämissuhteita Suomen evankelis-luterilaisen kirkon perhetyölle	31
7.2 Perheiden itsenäistä selviytymistä edistävät palvelut ja tukitoimet	34
7.3 Kehittämissuhteita perhekeskuksen palveluihin ja tukimuotoihin	37
8 LUOTETTAVUUS	39
9 EETTISYYS	41
11 POHDINTA JA JATKOTUTKIMUSHAASTEET	46

LÄHTEET	49
LIITE 1: Saatekirje	60
LIITE 2: Kyselylomake	61
LIITE 3: Kyselyilmoitus.....	65

1 JOHDANTO

Viimeisen parin vuoden aikana mediassa on ollut esillä perheitä ja lapsia koskevia järkyttäviä uutisia. Vanhemmat ovat surmanneet lapsiaan, opiskelukaverit ovat ammuskelleet kouluissa ja lapset ovat olleet väkivaltaisista vanhempiensa kohtaan. Tapahtumat kertovat ihmisten pahoinvoinnista ja ongelmien kasaantumisesta. Tukipalveluiden piiriin on vaikea päästä, eikä niistä ole riittävästi tietoa saatavilla. Vaatimukset vanhemmuutta ja lapsuutta kohtaan ovat kasvaneet, mikä nostaa kynnyksen hakea apua. Läheisistä kaukana asuminen ja perheiden lisääntyvä autonomisuus tuovat haasteita yhteiskunnalle luoda riittäviä tukiverkkoja (Tamminen 2000, 8).

Perhekeskusten perustaminen ja muu moniammatillinen apu perheille nähtiin valtakunnallisella tasolla tärkeäksi jo Matti Vanhasen toisen hallituksen aikana vuonna 2007. Tuolloin aloitettiin kansallinen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämissuunnitelma eli KASTE I. (Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma 2007, 65.) Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa linjataan edelleen lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittäminen KASTE I -ohjelmassa hyväksi havaittujen käytäntöjen mukaisesti sekä perhekeskustoiminnan laajentaminen. KASTE I -ohjelma sai jatkoa KASTE II -ohjelmasta. (Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma 2011, 60, 62.)

Selänteen peruspalvelukuntayhtymä, johon kuuluu Haapajärvi, Pyhäjärvi, Reijärvi ja Kärsämäki, oli toivonut Lapsen hyvä arki II -hankkeelta opinnäytetyötä, jolla kartoitetaan perheiden tarvitsemia tukipalveluita ja -toimia. Tulokset auttavat avattavien perhekeskusten toiminnan kehittämisessä. Tulevina sosionomi – diakoneina, joilla on lastentarhanopettajan virkakelpoisuus, olimme kiinnostuneita perheiden tämän hetkisistä tukitarpeista.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvailla Selänteen peruspalvelukuntayhtymän alle kouluikäisiä lapsia kotona hoitavien äitien kokemuksia tarvitsemastaan tuesta. Tavoitteena oli tuottaa tietoa perheiden tukitarpeista toimivaan arkeen sekä selvittää, millaisia palveluja he toivovat perhekeskuksen tuottavan.

2 SUOMALAISTEN PERHEIDEN HYVINVOINTI

Historian ja nykyisyyden vuorovaikutuksessa syntyy käsitys perheen, kodin, vanhemmuuden sekä lapsuuden sosiaalisesta ja kulttuurisesta roolista. Kodin käsite pitää sisällään perheen, vanhemmuuden, lapsuuden sekä sukuyhteyden. Kodit ja perhemuodot muuntautuvat ajan kuluessa, mutta muutos vanhasta uuteen ei tapahdu hetkessä. (Ihalainen & Kettunen 2006, 69; Kolbe 2002, 214–215.)

2.1 Lapsiperheet ja vanhemmuus

Forss ja Vatula-Pimiä (2010, 82) määrittelevät perheen yksiköksi, jonka jäseniksi ollaan tultu avo- tai avioliiton, adoption, syntymän tai keinohedelmöityksen myötä. Parisuhdetta pidetään usein perheen perusyksikkönä. Parisuhteeseen syntyvä lapsi muodostaa perheen ja saa samalla aikaan vanhemmuuden, sisaruuden, isovanhemmuuden sekä suvun. (Rönkkö & Rytönen 2010, 10.) Virallisimpana perheen määrittäjänä voidaan pitää Tilastokeskusta. Tilastokeskus määrittelee perheeksi yksikön, jonka muodostavat yhdessä asuvat avo- tai aviopuolisot tai parisuhteen rekisteröineet henkilöt sekä heidän lapsensa, toinen vanhemmista lapsineen tai avo- ja aviopuolisot ja parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia. (Tilastokeskus i.a.)

Perhe käsitteenä pitää sisällään monenlaisia määreitä ja piirteitä, mutta jokainen perhe on yksilöllinen ja siinä vallitsee oma kulttuurinsa. Perhesuhteita määrittävät biologiset, emotionaaliset ja sosiaaliset suhteet sekä taloudelliset, yhteiskunnalliset että moraaliset ulottuvuudet. Perhe voi olla vielä laajempi käsite kuin parisuhde, jossa on lapsia, ja se voi koostua eri sukupuolien ja sukupolvien ryhmittymästä, jossa on eri-ikäisiä jäseniä. 2010-luvulla törmätään yhä useammin myös sateenkaariperheisiin, jotka muodostuvat homo-, lesbo-, bi- tai transpariskuntien ympärille. (Ihalainen & Kettunen 2006, 69; Rönkkö & Rytönen 2010, 10, 16–17.)

2.2 Perheiden ongelmat suomalaisessa yhteiskunnassa

Hyvinvoinnin ja terveyden kehittymiseen vaikuttavat ratkaisevasti lapsuuden elinolot. Yhteiskunnan ja perheiden hyvinvointi ja pahoinvointi näkyvät lapsissa. (Helminen 2006, 25; Bardy 2002b, 50; Pesonen 2006, 79.) Sosiaaliset ja psykiset ongelmat, ja niiden kasautuminen, aiheuttavat syrjäytymisriskin. Yleisimmin syrjäytymisestä ja huono-osaisuudesta puhuttaessa viitataan toimeentuloon liittyviin ongelmiin. (Helminen 2006, 27.) Euroopan maiden vertailussa pienituloisuudessa vuodelta 2008 ja aineellisessa puutteessa elävien määrästä vuodelta 2009 Suomi on seitsemän parhaimmin toimeentulevan maan joukossa (Tilastokeskus 2011). Tästä huolimatta lapsiperheet kokevat köyhyyttä.

Vauvaperheistä huoli on erityisen suuri. Pienten lasten perheet ovat hauraassa elämänvaiheessa, jota varjostavat monenlaiset uhat. Ensimmäisen lapsen syntyminen muuttaa vanhempien parisuhdetta ja tuo siihen haasteita, jotka saattavat kasautuessaan johtaa eroon. Arjesta selviämisen vaikeus sekä paineet suorittaa vanhemmuudesta hyvin vähentävät laadukasta ja läsnä olevaa lasten kanssa vietettyä aikaa ja voivat aiheuttaa vanhemmille psyykkisiä ongelmia, kuten masennusta. (Bardy 2002a, 82; Forss & Vatula-Pimiä 2010, 120; Tamminen 2000, 7–9.)

Vanhempien toimiva parisuhde on yksi tärkeimmistä hyvinvointia tukevista elementeistä. Siihen kuuluu muun muassa kahdenkeskeinen aika, kunnioitus sekä oikeudenmukainen työnjako kotona. Suurin syy äitien tyytymättömyyteen on liika vastuu kotitöistä ja lasten kasvatuksesta. (Lammi-Taskula & Salmi 2009b, 50–57; Törrönen 2012, 52.) Vanhempien työssäkäynti voi rajoittaa perheen yhteistä aikaa, eikä perhesuhteita saada hoidettua riittävän hyvin. Tilanteessa, jossa työelämä ja suhteet perheen sisällä ovat kunnossa, syntyy tunne tasapainosta, mikä tukee perheen arkea. (Kolbe & Järvinen 2002, 10; Lammi-Taskula & Salmi 2009a, 38–39; Lammi-Taskula & Salmi 2009b, 50–57; Rättyä 2009, 69.)

Pienituloiset vanhemmat kykenevät tiettyyn pisteeseen saakka suojelemaan lapsia huono-osaisuudelta. Taloudellisten vaikeuksien pitkittymisen ja kasaan-

tumisen myötä lapsetkin kokevat huono-osaisuutta. Lapsiperheet kokevat akuuttia hätää, vanhempien asema määrittelee lasten tulevaisuutta ja perheiden mahdollisuudet tarjota lapsille normaali arki ja turvata tasapainoinen kehitys ovat huonontuneet. (Helin, Hiilamo & Jokela 2010, 122; Helminen 2006, 20, 25; Raunio 2009, 283–284.) 1990-luvun laman seurauksena nuoria perheitä ovat koetelleet lapsiperheiden tulonkehitys, työttömyys, pätkätyöt, epätyypilliset ja pitkät työajat, asumisen kallistuminen sekä tulonsiirtojen ailahtelevuus. Lapsiperheiden osuus alemmissa tuloluokissa on lisääntynyt muun muassa tulotason laskettua ja kunnallisten kotipalvelujen leikkausten myötä. Tilannetta ei ole helpottanut 2000-luvulla koettu uusi lama. (Bardy 2002a, 68; Bardy 2002b, 46; Forss & Vatula-Pimiä 2010, 120; Hiilamo 2004, 131–132, 136; Salmi & Säntti 2002, 41; Törrönen 2012, 19.)

Joissakin perheissä koetaan ongelmien kasaannuttua moniongelmaisuuksi, joka näkyy sosiaali- ja terveyshuollon moniasiakkuutena. 2000-luvun perheiden vanhempien suurimmat haasteet ovat päihde- ja mielenterveysongelmat. Suomalaiseen kulttuuriin on perinteisesti kuulunut humalahakuinen alkoholinkäyttö, joka on lisääntynyt kaikissa väestöryhmissä, mutta etenkin lasten, nuorten ja naisten keskuudessa. Turvattomuus ja arvaamattomuus leimaavat päihdeperheitä, jossa vanhin lapsi kantaa usein vastuuta arjesta ja pienemmistä sisaruksista. Perheväkivalta on nykyään hyvin yleistä, ja väkivallan uhreina ovat usein lapset. Väkivallaksi luetaan fyysinen, henkinen ja seksuaalinen väkivalta sekä lapsen tarpeiden laiminlyöminen. Usein lapsi joutuu perheväkivallan sivustakatosjaksi. Olipa väkivalta millaista tahansa, se on lapsen kehitykselle haitallista. (Forss & Vatula-Pimiä 2010, 120–126; Solantaus & Pruuki 2010, 322–323.)

2.3 Yhteisöllisyys ja vertaistuki vanhemmuutta tukemassa

Forss ja Vatula-Pimiä toteavat, että ihminen on luotu yhteyteen toisen ihmisen kanssa. Ystävät ja perhe ovat turva, mikäli ihmistä kohtaa sairaus, vammautuminen tai työttömyys tai hän joutuu rikoksen uhriksi. Mentäessä ajassa taaksepäin, yhteisöllisyys ja osallisuus korostuivat. Kyläyhteisöt, sukulaiset ja perheet huolehtivat lapsista, vanhuksista, sairaista ja vammaisista. Oli kyseessä talou-

dellinen ahdinko, tai perheen jäsenet eivät tulleet toimeen oman perheensä kanssa, heitä autettiin. Huutolaiset, irtolaiset ja kerjuulaiset olivat tuon ajan köyhiä, mutta heistäkin huolehdittiin yhteisesti. (Forss & Vatula-Pimiä 2010, 190.)

Toimivilla tukiverkoilla on tärkeä rooli perheiden hyvinvoinnin kannalta. Perheiden luontaiset tukiverkot, kuten perhe ja ystävät, ovat muuttoliikkeen ja yksilökeskeistyneen yhteiskunnan vuoksi heikentyneet. Tästä johtuen ammattilaisten rooli, yksin ja verkostoissa, on tärkeää perheille. (Forss & Vatula-Pimiä 2010, 136; Tamminen 2000, 8.) Puhuttaessa yhteisöllisyydestä voidaan puhua yhteisöistä. Eri työpaikoilla, kouluissa, paikkakunnilla, harrastuksissa ja ystäväpiireissä voi muodostua yhteisöjä. Yhteisöjen toiminta pohjautuu yhteisiin tavoitteisiin, arvoihin tai normeihin. Yhteisöllisyys on muun muassa ihmisten yhteenkuulumisen tarpeen tunnustamista ja arvostamista sekä toisten kuulemisesta tulevan uuden voimavaran esiin nostamista. Yhteisöllisyyden katsotaan rakentuvan yhteisöön kuuluvien jäsenten suhteista ja heidän välisestään vuorovaikutuksesta. (Raina & Haapaniemi 2007, 34–35; Terveysten ja hyvinvoinnin laitos - Kasvun kumppanit i.a.)

Vertaistoiminnan käsitettä alettiin käyttää Suomessa 1990-luvun puolivälissä, jolloin kehitettiin uudenlaisia työmenetelmiä ja otettiin uudelleen käyttöön vanhoja yhteisömenetelmiä taloudellisen laman aiheuttaman tarpeen vuoksi. Asiantuntijuus omaa elämää koskevissa asioissa korostuu vertaistoiminnassa. Vertaisryhmä on pieni yhteisö, jonka jäsenillä on sama ongelma tai samanlainen tuentarve kuten koliikkivauvat tai kehitysvammaiset lapset. Toiminta perustuu yhteisten kokemusten jakamiseen ja se tarjoaa osallistujille matalan kynnyksen vaikeiden asioiden käsittelemiseen turvallisessa ja hyväksyvässä seurassa, mikä edesauttaa henkilökohtaista kasvua ja kehittymistä. Vertaisryhmän vetäjän tulee olla perehtynyt ryhmän yhteiseen ongelmaan, ja hänellä voi olla henkilökohtaista kokemusta asiasta. Ohjaajan tulisi olla objektiivinen ja tasapuolinen, vaikka oleellista on kyky eläytyä ryhmäläisten tilanteeseen. (Hyväri & Nylund 2010, 31; Jantunen 2010, 85, 97; Laimio & Karnell 2010, 11; Vilén, Leppämäki & Ekström 2002, 272–273.)

Sosiaalinen pääoma. Vertaistukimuodot ja vertaistoiminta antavat ulkopuolisuutta kokeville ja syrjäytymisvaarassa oleville henkilöille osallisuuden kokemuksia. Vertaistoimintaa voidaan hyödyntää ammatillisten hoitomuotojen rinnalla, ei sen kanssa kilpailevana erillisenä toimintana. Vertaistukitoiminnasta saatuja kokemuksia voidaan hyödyntää niin sosiaali- ja terveysalalla kuin kirkon diakonia-työssä. (Jantunen 2010, 97; Jyrkämä & Huuskonen 2010,81–83.)

3 JULKISEN SEKTORIN PERHETYÖ

Kirkko edustajineen määritteli perhettä 1700-luvulle saakka, ja sen määäämiä vahvoja perhettä koskevia normeja tuli noudattaa täsmällisesti. Lapsuus alettiin nähdä 1800-luvulla aikuisuudesta erillisenä elämänvaiheena, ja lapsen turvalliseen kasvuun ja kehitykseen kiinnitettiin huomiota yhä enenevissä määrin. 1900-luvulla lapsitieteet saivat suuren suosion, ja 1920-luvulta lähtien perhettä alkoivat määrittellä eri tieteenalojen auktoriteetit. Asiantuntijoilta ilmestyi lukuisa määrä perhettä ja perheen toimintaa määrittäviä oppaita. Suomessa ensimmäinen lastensuojelulaki säädettiin vuonna 1936, seuraava vuonna 1983 ja viimeisin lastensuojelulaki on vuodelta 2007. Vuoden 2007 lakiin on tehty vuosien kuluessa muutoksia, viimeisimmät vuonna 2012. (Rönkkö & Rytönen 2010, 12–14.) Suomen perhepolitiikan tavoitteena on turvata vanhemmille henkiset ja aineelliset mahdollisuudet synnyttää ja kasvattaa lapsia sekä luoda lapsille turvallinen kasvuympäristö. Perhepolitiikka perustuu YK:n lastenoikeuksien yleis-sopimukseen ja muihin Suomen hyväksymiin perhettä ja lapsia koskeviin kansainvälisiin sopimuksiin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012a.)

3.1 Perhetyö ja perhetyön mallit

Perhetyötä tehdään erilaisissa toimintaympäristöissä, ja sitä tekevät ammattilaiset edustavat eri ammattiryhmiä ja -nimikkeitä. Perhetyö määrittellään yleensä toiminnaksi, joka on tavoitteellista ja suunnitelmallista ja jolla vaikutetaan tarkoituksella perheen elämään. Perhetyö voidaan kuvata sille asetettujen lähtökohtien mukaan, kuten neuvonnan, ohjauksen, kotipalveluiden tai lastensuojelullisen puuttumisen kautta. Lisäksi se voidaan jaotella perheiden tarvitseman avun mukaisesti kolmeen pääluokkaan: ehkäisevään, korjaavaan ja kriisityöhön. Tämän opinnäytetyön painopiste on ennaltaehkäisevässä työssä. Ehkäisevällä perhetyöllä pyritään ylläpitämään ja lisäämään perheiden hyvinvointia, sekä pienentämään ongelmien pahenemisen riskiä. Perhepalvelu on asiakaslähtöistä, ja sen tarpeen määrittävät perheet itse. Perhepalveluiden piiriin hakeudutaan vapaaehtoisesti. Perhepalveluita voivat käyttää kaikki perheet, kun taas perhetyön

piiriin perheet ohjataan tai veloitetaan. (Jääskeläinen 2006, 95; Rönkkö & Rytönen 2010, 27–35; Uusimäki 2005, 33–35.)

Verkostotyö on perhetyön tärkeä perusta, jotta perheet tulisivat autetuksi ja kuulluksi parhaalla mahdollisella tavalla. Päättävänä moniammatillisella työllä on, että perhe ja sen jäsenet saavat tarvitsemansa tuen ja avun sekä heidän asiansa tulee käsitellyksi laaja-alaisesti. (Rönkkö & Rytönen 2010, 288–289.) Moniammatillinen verkostotyö on haastavaa, ja siltä edellytetään eri ammattikuntien toimintatapojen yhteensovittamista laadun takaamiseksi. Moniammatillinen verkostotyö on ammattitaustoiltaan erilaisten työntekijöiden yhteensulautuma. Yhteistyötä tehtäessä tarvitaan roolien selkeyttä, sovittuihin asioihin sitoutumista, vastuullisuutta toimia yhteisten linjojen mukaisesti ja osallistumista päätöksentekoon. Useilla yhteistyökumppaneilla on käytössään erilaisia työtapoja ja menetelmiä, joista olisi hyvä olla tietoinen. Avoin keskustelu työtapojen ja menetelmien käytöstä sekä niihin kohdistuvista odotuksista auttaa palvelemaan sekä perheen että perhetyön tavoitteita. (Kontio 2010; Rönkkö & Rytönen 2010, 288–289.)

3.2 Varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäisy

Sosiaali- ja terveysalalla korostetaan paljon ennaltaehkäisyä ja varhaista puuttumista (Sosiaaliportti 2012 – Ehkäisevä lastensuojelu; Varpu i.a.). Lastensuojelulaki edellyttää kuntia järjestämään ehkäisevää lastensuojelua lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi lapsille ja perheille, jotka eivät ole lastensuojelun asiakkaita. Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia kasvatustehtävässä, pyrittävä tarjoamaan apua hyvissä ajoin sekä ohjattava lapsi ja perhe tarpeen tullen lastensuojelun piiriin. (Laki lastensuojelusta 2007; Sosiaaliportti 2012 – Ehkäisevä lastensuojelu.)

Ehkäisevän perhetyön päämääränä on taata arjen sujumista tukevat ja perheen hyvinvointia ylläpitävät palvelut. Näiden kautta on tarkoituksena pitää yllä ja lisätä ihmisten hyvinvointia ja minimoida perhetilanteiden vaikeutumisen riskit. (Rönkkö & Rytönen 2010, 32–33.) Ehkäisevän sosiaali- ja terveyspolitiikan

tarkoituksena on parantaa hyvinvointia vaikuttamalla suotuisasti sitä tukeviin tekijöihin ja vastaavasti poistaa hyvinvoinnin riskitekijöitä ennen kuin niistä muodostuu varsinaisia ongelmia. Hyvinvointia tukevia tekijöitä ovat muun muassa koulutus ja työ, toimivat lähipalvelut, laadukas vapaa-aika sekä viihtyisä asuinympäristö. Jo asuinalueen suunnitteluvaiheessa arvioidaan siitä syntyviä sosiaalisia vaikutuksia tuleviin asukkaisiin. (Karjalainen 2010, 144.)

Ongelmien ennaltaehkäisyssä ja varhaisessa puuttumisessa on tärkeää, että mukana on sosiaali- ja terveystoimen lisäksi muita toimijoita, kuten alueella toimivia järjestöjä. Ilman yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa julkiset palvelut pystyvät usein vain korjaamaan jo syntyneitä ongelmia. (Karjalainen 2010, 144–145; Sosiaaliportti 2012 – Ehkäisevä lastensuojelu.) Järjestöille on ominaista ammatillinen erityisosaaminen sekä vapaaehtoistyön kautta syntyvä osallisuus, mielekäs tekeminen ja yhteisöllisyys (Marjamäki 2010, 429).

Varhaisen puuttumisen käytäntöjä on kehitetty Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja kuntien välisessä tiiviissä yhteistyössä. Tavoitteena on ollut hajanaisten ja ongelmakeskeisten palveluiden muuttaminen aidoksi ja avoimeksi yhteistyökiksi ammattilaisten, asukkaiden ja heidän lähiverkostojensa kanssa. (Karjalainen 2010, 145.) Moniammatillista yhteistyötä ja avointa keskustelua on lisännyt myös Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen luotsaama Varpu-hanke. Hankkeen verkostoon kuuluvat muun muassa opetusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työministeriö, Kirkkohallitus, Suomen kuntaliitto, A-klinikkasäätiö, Lastensuojelun keskusliitto, Suomen Mielenterveysseura sekä Vanhempainliitto. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2010.)

4 PERHEKESKUS PALVELUJEN KOKOAJANA

Perhekeskus on kokonaisuus, johon kuuluvat lasten, nuorten ja perheiden palvelut ja toimijat. Toiminnan lähtökohtana ovat perheiden tarpeet sekä paikallinen moniammatillinen asiantuntemus. Perhekeskuksen tarkoituksena on lasten ja perheiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, ennaltaehkäisevä työ sekä varhainen puuttuminen kasvuympäristöjen ongelmiin. Tavoitteena on perheiden omien voimavarojen löytäminen. Toiminta edistää ja mahdollistaa perheiden omien sosiaalisten verkostojen ja vertaistoiminnan syntymistä alueella. (Pietilä-Hella 2006, 65; Sosiaaliportti – Perhekeskus 2012; Terveyden ja hyvinvoinninlaitos - perhekeskus i.a.)

Vuoden 2003 Valtioneuvosto teki periaatepäätöksen sosiaalialan tulevaisuuden turvaamiseksi. Päätöksen yhtenä tavoitteena oli palvelurakenteen ja -toimintojen kehittäminen, johon kuului perheiden tuen ja palvelujen vahvistaminen. (Valtioneuvoston periaatepäätös 2003.) Siitä seurasi sosiaali- ja terveysministeriön vuosina 2005–2007 ollut PERHE-hanke, joka kehitti perhekeskustoimintaa julkisen ja kolmannen sektorin yhteistyöhankkeena. Hankkeen seurauksena käynnistettiin perhekeskustoimintaa kolmessakymmenessä kuntahankkeessa, joissa oli mukana liki sata Suomen kuntaa. Hankkeen tavoitteina olleilla palvelurakennemuutoksilla haluttiin vahvistaa vanhemmuutta ja parisuhdetta, tukea perheiden osallisuutta peruspalveluissa sekä rohkaista paikallisia palveluntuottajia verkostoitumaan. (Sosiaaliportti – Perhekeskus 2012; Viitala, Kekkonen & Paavola 2008, 3, 11.)

4.1 Leksandin malli perheiden tukemisessa

Suomalaisen perhekeskustoiminnan juuret ovat Ruotsin Leksandissa, missä ensimmäisen perhekeskuksen perustivat Thomas Johansson ja Ingegerd Jons vuonna 1996. Toiminnan aloittamisen taustalla oli 1990-luvun laman aiheuttaneet leikkaukset ennaltaehkäisevästä sosiaalityöstä, mikä sai eri ammattiryhmät suunnittelemaan uusia toimintatapoja yhdessä. Perhekeskustoiminta alkoi mo-

niammatillisella synnytysvalmennuksella, josta se on kasvanut laajaksi perheitä tukevaksi vanhempainkasvatukseksi. Mallin kehittämisen pohjana on ollut vahva luottamus siihen, että lisäämällä vanhemmuuden ja parisuhteen tukea sekä vanhempien vertaisryhmätoimintaa voidaan parhaiten parantaa lasten hyvinvointia. (Bing 2011, 15–17; Johansson 2011, 69–70; Paavola 2004, 8–9.)

Leksandin malli poikkeaa monien muiden maiden perhekeskuksista siinä, että sen tarjoama tuki on luonteeltaan ennaltaehkäisevää ja suunnattu kaikille perheille, eikä vain niille, jotka ovat jo ongelmassa. Ruotsalaisessa perhekeskusmallissa yleensä avoin päivähoito muodostaa ammatillisen verkoston pohjan, johon kytkeytyvät äitiysneuvola, lastenneuvola sekä kunnan sosiaalitoimen neuvonta- ja tukipalvelut. Joissain kunnissa mukana on lisäksi perheneuvola ja Försäkringskassa, joka vastaa Suomen Kansaneläkelaitosta, eli Kelaa. (Paavola 2004, 8–9.) Leksandin perhekeskusmalli on levinnyt Pohjoismaiden lisäksi myös muihin maihin (Johansson 2011, 69).

4.2 Perhekeskukset Suomessa

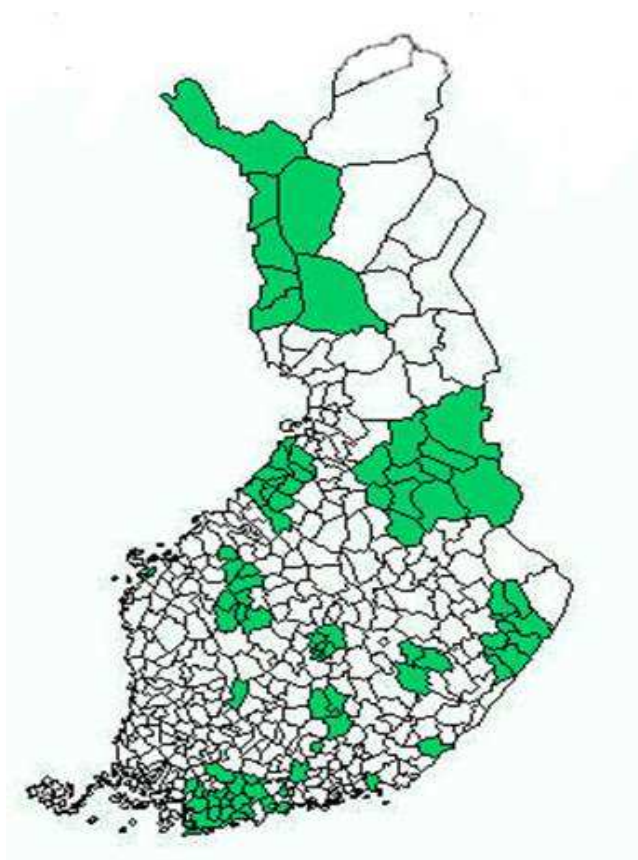
Suomessa perhekeskustoimintaa ja muuta moniammatillista perhetyötä on kehitetty ja juurrutettu moniin kaupunkeihin. Espoon kaupunki oli ensimmäisiä, jotka käyttivät Leksandin mallia perhekeskustoimintaa aloittaessa. Espoo aloitti vuonna 2002 yhdessä Diakonia-ammattikorkeakoulun kanssa kumppanuushankkeen, jonka päämääränä oli vertaistuen, vastavuoroisen oppimisen, moniammatillisen yhteistyön sekä isien mukanaoloa painottavan perhevalmennusmallin kehittäminen. Kumppanuushanke loi pohjaa suomalaisille perhekeskuksille. (Pietilä-Hella & Viinikka 2006, 8–12.)

Perhekeskustoiminnalla pyritään uudistamaan lapsiperheiden palvelurakennetta. Toiminnan pääajatus on, että kaikkien perhepalvelujen tarjoajien taidot ovat koottuna yhteen, jotta perheet voivat saada monipuolisen tuen. Perhekeskuksen palveluiden ja toimijoiden kokoonpanot vaihtelevat kunnittain, mutta yleensä mukana ovat neuvolan, varhaiskasvatuksen ja perhetyön palvelut, sekä kolmannen sektorin toimijat, kuten seurakunta ja järjestöt. Palvelut voivat sijaita

omissa toimipisteissään, tai ne voivat olla keskitettyinä samoihin tiloihin. (Pietilä-Hella & Viinikka 2006, 11; Sosiaaliportti – Perhekeskus 2012; Terveiden ja hyvinvoinnin laitos - Perhekeskus i.a.)

Perhekeskusmuotoiselle toiminnalle ei ole asetettu erillistä lainsäädäntöä, vaan toiminta pohjautuu voimassa olevaan sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöön, kuten Asetukseen neuvolatoiminnasta ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta 380/2009, Lastensuojelulakiin 417/2007 sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin 2003/2005 (Sosiaaliportti – Lastensuojelun käsikirja i.a.; Terveiden ja hyvinvoinnin laitos – Perhekeskus i.a.)

Kuvio 1. Perhekeskuksia kehittävät kunnat vuoden 2012 lopussa

Edellisen sivun kuvassa näkyy vihreällä merkittynä kunnat, joissa kehitetään perhekeskustoimintaa (Sosiaaliportti – Perhekeskus i.a.). Suomen laajuisesti on ollut käynnissä 2000-luvun alusta projekteja, joiden tarkoituksena on avata perhekeskuksia tai kehittää niiden toimintaa. (Terveystieteiden tutkimuskeskus – Kasvun kumppanit 2012.) LapsYTY -hankkeessa tehdyn kartoituksen mukaan Suomessa oli vuonna 2009 perhekeskustoimintaa 51 kunnassa 248:sta (Perälä, Halme, Hammar & Nykänen 2011). Uusin kartoitus perhekeskuksista on vuodelta 2011. Sen tulokset osoittavat, että perhekeskustoimintaa järjestää 320 kunnasta 5 kuntayhtymää ja 27 kuntaa itsenäisesti. Tuloksissa ei näy kunnissa perhekeskustoimintaa harjoittavat järjestöt ja yhdistykset. (Halme, Kekkonen & Perälä 2012, 24, 28–30.)

Viime vuosikymmenen aikana eri hankkeiden myötä sekä oppilaitosten opinnäytetöiden kautta on kehitetty perhekeskuksien palveluita ja tuotu esille vanhemmuuden tukitarpeita. Pitkänen (2007) on kartoittanut opinnäytetyössään lapsiperheiden tarpeita perhekeskuksen toimintaan liittyen Jämsän seudulla. Henttunen, Jussi ja Lasanen (2007) ovat tutkineet opinnäytetyössään Rovaniemen perhepalvelukeskuksen asiakkaiden tukitarpeita sekä kehittämistoiveita ja -ideoita. Laitinen (2004) on tutkinut vanhempien kokemuksia ja mielipiteitä Torpparinmäen perhekeskuksen toiminnasta. Hän tutki, mitkä toimintamuodot ovat perheille tärkeitä ja merkityksellisiä, millainen merkitys toisten vanhempien kohtaamisella perheille on ollut ja millaisia toiveita ja kehittämissideoita perheillä on perhekeskuksen toiminnan suhteen.

5 SUOMEN EVANKELIS-LUTERILAISEN KIRKON TUKI PERHEILLE

Kirkkolain 4. luvun 1 §:ssä määritellään seurakunnan tehtävät, joihin kuuluu jumalanpalvelusten pitäminen, ehtoollisen ja kasteen toimittaminen sekä muut kirkolliset toimitukset, kristillisestä kasvatuksesta ja opetuksesta, lähetyksestä, diakoniasta ja sielunhoidosta sekä muista kristilliseen sanomaan perustuvista julistus- ja palvelutehtävistä huolehtiminen (Kirkkolaki 1993). Kirkkojärjestyksen 6. luvun 9 §:ssä määrätään, että seurakunnassa tulee olla vähintään yksi diakonianvirka (Kirkkojärjestys 1991). Diakoniatyön mallijohtosäännön 2 §:ssä diakoniatyön tehtäväksi määritellään lähimmäisen rakkauden edistäminen sekä kotimaassa että ulkomailla. Tämän pykälän mukaisesti seurakunnan ja sen jäsenten tulisi auttaa heitä, joilla hätä on suurin ja joita muu apu ei tavoita. (Kirkkohallitus 1994.)

5.1 Kirkon perhetyö

Raamatun ihmiskuva ja elämänkäsitys sekä luterilaisen kirkon keskeiset opit ovat kirkon perhetyön perusta. Seurakunta on kuva Jumalan perheestä, jossa ihminen on sitoutunut parisuhteeseen ja perheeseen. Siksi perheet ovat seurakuntien tärkeä yhteistyökumppani. Ihminen on osa yhteisöä, jossa vanhemmuutta ja lasten kasvatusvastuuta jaetaan. Kirkon perhetyötä tekevät seurakuntien työntekijät sekä vapaaehtoistoimijat. Perhetyön tarkoituksena on tukea perheitä ja niiden jäsenten kasvua ihmisinä, edistää hengellistä elämää, keskinäistä kunnioittamista ja välittämistä, kannustaa jaksamaan vaikeina aikoina sekä vahvistaa jäsentensä yhteyttä seurakuntaan. (Kirkkohallitus 2009; Meidän kirkko – Osallisuuden yhteisö 2007, 38; Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinto – Kirkon perhetyö i.a.)

Kirkko on mukana lasten kasvatuksessa vanhempien rinnalla. Kirkon varhaiskasvatustoiminnan lähtökohtana on kumppanuus ja yhteistyö perheiden kanssa kasteessa saadun yhteisen opetus- ja kasvatustehtävän mukaisesti. (Lapsi on osallinen 2008, 14.) Kirkon perhetyössä on useita erityisiä piirteitä verrattuna

julkisen sektorin perhetyöhön. Yksi erityispiirteistä on hengellisyys, joka näkyy perheiden uskonelämän hoitamisena. Toisena erikoisuutena ovat jumalanpalveluselämä ja sakramentit. Perheitä kutsutaan perhemessuihin ja pyhien jumalanpalveluksiin ottaen huomioon heidän erityistarpeensa. Kaste liittää ihmisen seurakuntayhteyteen, ja ehtoollinen antaa voimaa niin lapsen kuin aikuisen arkeen. Kolmantena erikoisuutena on, että perheitä tavataan useissa kirkollisissa toimituksissa, kuten kastejuhlassa, avioliittoon vihkimisessä ja hautaan siunaamisessa. Toimituksien myötä perheisiin on luontevaa olla yhteydessä. (Kirkkohallitus 2009; Meidän kirkko – Osallisuuden yhteisö 2007, 38–39.)

Kirkon perheneuvonta on perustettu toisen maailmansodan jälkeen tukemaan ja auttamaan ihmisiä parisuhteen ja perheen ongelmassa sekä elämän kriisitilanteissa (Meidän kirkko mukana perheiden arjessa 2010, 7). Perheneuvontaa toteutetaan kirkon perheasiainneuvottelukeskuksissa luottamuksellisesti ja veloituksetta. Se on kaikkien Suomessa asuvien käytettävissä, uskonnosta riippumatta. Perheneuvonnassa etsitään yhdessä ratkaisuja parisuhteeseen ja muihin ihmissuhteisiin, sekä perheeseen liittyviin ongelmiin. Neuvottelukeskuksissa on lisäksi mahdollisuus saada vertaistukea erilaisten terapeuttisissa ryhmissä. Palvelua saa usein muillakin kuin kotimaan kielillä, ja tarvittaessa voidaan käyttää tulkkia. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko – ihmissuhteet i.a.; Suomen evankelis-luterilainen kirkko - perheneuvonta i.a.) Vuonna 2011 seitsemäntoistatuhatta ihmistä haki apua parisuhteen ja perheen ongelmiin kirkon perheneuvonnasta (Suomen evankelis-luterilainen kirkko – ajankohtaista 2012; Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinto 2012).

Perheneuvonta pohjautuu neljään perusarvoon: elämän pyhyys – elämä on lahja ja jokaisessa ihmisessä nähdään Jumalan kuva, armollisuus – ihminen kohdataan sellaisena kuin hän on, vastuullisuus – kannetaan vastuu itsestä, asiakastyöstä ja työyhteisöstä, luottamuksellisuus ja tasapuolisuus – ollaan avoimia ja rehellisiä asiakassuhteissa. Kirkon perheneuvonnalle on asetettu strategia vuoteen 2016. Visiona on auttaa ja tukea ihmisiä oikeaan aikaan, edistää perheiden toimivaa arkea, sekä tuoda kirkon perheneuvonta laajasti näkyville ja tunnetuksi. (Kirkko 2020 2010, 32; Meidän kirkko mukana perheiden arjessa 2010, 59.)

5.2 Diakoninen perhetyö

Diakonia on kristilliseen lähimmäisenrakkauteen perustuvaa palvelua, jonka lähtökohtana ovat Jeesuksen esimerkki ja opetukset. Diakonia kuuluu kirkon perustehtäviin ja sen tehtävänä on etsiä, lievittää ja poistaa ihmisten hätää ja kärsimystä. Tavoitteena on parantaa ja eheyttää ihmistä yksilönä ja yhteisössä ja selviytymään vaikeuksien keskellä. Yksilöllisenä perhetyönä diakonia toteutuu esimerkiksi kotikäynneillä ja vastaanottotyössä, yhteisöllisesti perheryhmissä, retkillä ja leireillä. (Jääskeläinen 2002, 192–195; Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinto – Diakonia i.a.; Veijola 2002, 25.)

Lapsiperheiden köyhyys näkyy pysyvänä tai tilapäisenä tulotason laskuna diakonian asiakastyön arjessa. Diakoninen perhetyö voi parhaillaan mahdollistaa köyhien ja pienituloisten perheille laadukkaita harrastusmahdollisuuksia ja vertaistukea vanhemmuuteen. Tällaisia voivat olla lapsille ja vanhemmille suunnattu partiotoiminta sekä perhekerhot. Taloudellisen tilanteen vuoksi vastaanotolle tulleita perheitä ei auteta vain taloudellisesti. Perheiden tilannetta katsotaan kokonaisvaltaisesti huomioiden perheenjäsenten sosiaalinen, psyykinen, fyysinen ja hengellinen tarve ja antaen siihen tarvittavaa tukea. Tarvittaessa heitä ohjataan hakemaan heille kuuluvaa avustusta esimerkiksi Kelalta tai sosiaali-toimelta. (Helin ym. 2010, 118, 122–123; Jääskeläinen 2002, 194; Jääskeläinen 2006, 105–107.)

Seurakunnat ovat olleet viime vuosina mukana projekteissa, jotka ovat lisänneet ihmisten osallisuutta, voimavaroja ja yhteistyötä. Joidenkin projektien tarkoituksena on ollut vahvistaa vanhemmuutta sekä kehittää toimivia yhteistyön malleja kotien, neuvoloiden, päivähoiton ja koulujen välillä. Projektitoiminnan myötä seurakuntien diakonian lapsityö on saanut tietoa perheiden moninaisesta häädästä, ja sen myötä on voitu kehittää uudenlaisia toimintamuotoja. (Jääskeläinen 2006, 107–108.) Seurakuntien diakonista perhetyötä arvostetaan laajasti (Meidän kirkko – Osallisuuden yhteisö 2007, 22).

Parisuhteen palikat on menetelmä, jolla tuetaan parisuhde- ja perhetyötä. Menetelmä on kristillisen työryhmän kehittämä, mutta sitä voidaan käyttää myös

muilla kentillä. Parisuhteen palikat auttavat muodostamaan konkreettisen kuvan parisuhteen osa-alueista ja kokonaistilanteesta. (Parisuhteen palikat i.a.) Parisuhteen palikat ovat saaneet suosiota Suomen ulkopuolella ulkomaalaistyön myötä. Parisuhteen palikat -peruskoulutus on ollut suosittu. Vuonna 2010 Kirkkohallituksen järjestämiin koulutuksiin osallistui vajaat 500 henkilöä. Parisuhteen palikoista on kehitetty Vanhemmuuden palikat -sovellus tukemaan vanhemmuutta. Vanhemmuuden palikoissa käsitellään sitoutumista, tunteita, seksuaalisuutta, riitoja, sanoja, tekoja, anteeksiantamista, luottamusta ja rakkautta. Vanhemmuuden palikoiden tukena voidaan käyttää vanhemmuuden kortteja. Vanhemmuuden palikat soveltuvat paremmin parisuhdetapaamisiin kun taas kortteja voidaan käyttää esimerkiksi ryhmätilanteissa ja leireillä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2011.)

5.3 Perhetyö Selänteen peruspalvelukuntayhtymän seurakunnissa

Haapajärvellä järjestetään lapsille omia jumalanpalveluksia, joita kutsutaan kynttiläkirkkoiksi. Kynttiläkirkkoihin kutsutaan päivähoidossa ja kotona hoidettavia lapsia, esikoululaisia ja koululaisia. Myös isovanhempien on mahdollista osallistua kirkkoihin lasten kanssa. Tarkoituksena on tutustuttaa lapset jumalanpalveluselämään ja kotikirkkoon. Syksyllä 2012 kynttiläkirkkoja järjestettiin kerran kuukaudessa syyskuusta alkaen. Haapajärvellä perhemessuja järjestettiin syksyllä kaksi, mutta jokaiseen jumalanpalvelukseen ovat tervetulleita kaikenikäiset ja perheen pienimmätkin huomioidaan. Päiväkerhoja järjestetään 3 vuotta täytäneille lapsille useassa eri toimipaikassa. Perhekerho kokoontuu kerran viikossa seurakuntatalolla, jossa on myös mahdollisuus aterioida pientä korvausta vastaan. Pyhäkoulussa annetaan seurakunnan kasteopetusta joka sunnuntai useassa eri toimipaikassa. (Haapajärven seurakunta 2012 – Lapset & perheet.)

Pyhäjärven seurakunnassa järjestetään 3–5 -vuotiaille lapsille päiväkerhoja 1–2 kertaa viikossa. Lapsityö on kristilliseen kasvatukseen perustuvaa, perhettä tukevaa kasvatustyötä. Perhepiiri ja perheparkki toimivat kerran viikossa, jossa perheet kohtaavat vertaisiaan. (Pyhäjärven seurakunta i.a. – Lapset.) Kärsämäellä järjestetään päiväkerhoja 4–5 -vuotiaille kolmessa eri toimipaikassa sekä

perhekerho kokoontuu kerran viikossa seurakuntakodilla. (Kärsämäen seurakunta 2012 – Lapsityö)

Reisjärven seurakunnan päiväkerho- ja perhetyö järjestää päiväkerhoja 3-6 -vuotiaille lapsille sekä koko perheelle on perhekerho joka toinen viikko. Lisäksi seurakunnassa järjestetään perhekirikkoja, retkiä, juhlia, toimintapäiviä sekä tapahtumia. Pyhäkoulut toimivat pyhäkouluopettajien kotona. Uutena perhetyön muotona Reisjärvellä on aloitettu perhekuoro, johon ovat tervetulleita vanhemmat ja vähintään alakouluikäiset lapset. Kuoron lapsenmieliset harjoitukset tarjoavat hauskaa yhdessä tekemistä ja virikkeitä sekä lapsille että aikuisille. (Reisjärven seurakunta i.a. – Toiminta.)

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

6.1 Tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvailla Selänteen peruspalvelukuntayhtymän alle kouluikäisiä lapsia kotona hoitavien äitien kokemuksia tarvitsemastaan tuesta.

Tavoitteena oli tuottaa tietoa perheiden tukitarpeista toimivaan arkeen sekä selvittää, millaisia palveluja he toivovat perhekeskuksen tuottavan.

Tutkimuskysymykset olivat:

1. Minkälaista tukea perheet toivovat Suomen evankelis-luterilaiselta kirkolta?
2. Mitkä palvelut ja millainen tuki edistävät perheiden mielestä heidän itsenäistä selviytymistä?
3. Mitä palveluita perheet toivovat kuntaan perustettavan perhekeskuksen tarjoavan?

6.2 Tutkimusympäristö

Opinnäytetyö kuului Lapsen hyvä arki II -hankkeeseen, joka on osa Pohjois-Pohjanmaan PaKaste II -hanketta. Tämä puolestaan toimii maanlaajuisen Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman, Kaste-hankkeen, alaisuudessa. Kaste-hanke on strateginen ohjausväline, jolla johdetaan ja uudistetaan suomalaista sosiaali- ja terveyspolitiikkaa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012b). Pohjois-Pohjanmaan hanke on jatkoa Lapsen hyvä arki -hankkeelle, joka on päättynyt syksyllä 2011. Hankkeen tarkoituksena on jatkaa lapsiperheille suunnattujen palveluiden kehittämistä Kuusamossa, Posiolla ja Taivalkoskella sekä Selänteen ja Kallion peruspalvelukuntayhtymien alueilla lokakuiden 2011 ja 2013 välillä. (Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 2011.)

Selänteen peruspalvelukuntayhtymä koostuu Haapajärven ja Pyhäjärven kaupunkien sekä Reisjärven ja Kärsämäen kuntien perustamasta kuntayhtymästä. (Peruspalvelukuntayhtymä Selänne – Etusivu i.a.). Peruspalvelukuntayhtymän alueella asui vuoden 2011 loppuun mennessä yhteensä 19311 henkilöä. Perheiden lukumäärä kuntayhtymässä oli 5021, joista 38,4 prosenttia oli lapsiperheitä. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos – Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2012.) Peruspalvelukuntayhtymä on aloittanut toimintansa vuoden 2010 alussa, ja sen tehtävänä on tuottaa terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä ratkaisuja asukkaiden hyväksi. Selänne pyrkii edistämään kuntalaisten terveyttä, hyvinvointia ja omatoimisuutta kaikessa toiminnassaan, palveluissaan sekä päätöksenteossään. Peruspalvelukuntayhtymällä on neljä arvoa, joihin toiminta perustuu: oikeudenmukaisuus, asiakaslähtöisyys, inhimillisyys ja tuloksellisuus. Peruspalvelukuntayhtymä on visioinut vuodelle 2015, että Selänne olisi yhtenäinen kuntayhtymä, jolla on yhteinen tahto toteuttaa perustehtäväänsä, sekä kyky että halu sopeutua ja ennakoida tulevaa.

Selänteen peruspalvelukuntayhtymä tarjoaa asukkailleen varhaiskasvatusta lähipalveluina. Jokaisessa Selänteeseen kuuluvassa kuntakeskuksessa toimii oma palvelutoimisto, joka vastaa alueen sisällä tarjottavista päivähoitopalveluista. Selänteen alueella on mahdollista saada hoitoa päiväkodissa, perhepäivähoidossa sekä ryhmäperhepäivähoidossa. Selänteellä on tavoitteena palkata kiertävä erityislastentarhanopettaja kasvatustyön tueksi. Selänteen alueella toimivat lisäksi erilaiset neuvolapalvelut. Äitiysneuvola tukee sikiön ja äidin hyvinvointia, lastenneuvola pyrkii turvaamaan lapselle suotuisan kasvun ja perhe-suunnitteluneuvolassa annetaan ehkäisyneuvontaa. Perhevalmennuksessa vanhemmat saavat vertaistukea ja eväitä kasvatustehtäväänsä. Terveysneuvonta, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä lastensuojelun palvelut tukevat muun ohella asukkaiden hyvinvointia. (Peruspalvelukuntayhtymä Selänne 2012 – Perhekeskus-opas, 7–14.)

Selänteen alueella toimii Oulun hiippakunnasta Kalajoen rovastikunta sekä Kuopion hiippakuntaan kuuluva Iisalmen rovastikunta Pyhäjärvellä (Peruspalvelukuntayhtymä Selänne 2012 – Perhekeskus-opas, 15). Seurakunnat Selänteen

alueella ovat kooltaan pieniä, esimerkiksi Haapajärven seurakunnalla on reilut 7000 jäsentä (Haapajärven seurakunta i.a.). Seurakunnat tukevat alueella asuvia lapsiperheitä vanhemmuudessa sekä lasten kristillisessä kasvatuksessa. Tarjolla on perheille erilaisia kerhoja, pyhäkoulua sekä erityisesti perheille suunnattua jumalanpalveluselämää. Haapajärvellä on jopa lapsille ihan oma kirkko. (Peruspalvelukuntayhtymä Selänne 2012 – Perhekeskus-opas, 15–18.) Selänteen alueella vaikuttavia herätysliikkeitä ovat Herättäjä-Yhdistys ry, Kansanlähetys ja Vanhoillislestadiolainen herätysliike (Pyhäjärven seurakunta i.a. – Herätysliikket).

Alueella toimii kolmannella sektorilla Mannerheimin lastensuojeluliitto eli MLL. Järjestö pyrkii tukemaan perheiden hyvinvointia, sekä lasten kasvua ja kehittymistä tasapainoisiksi ihmisiksi. Keinoina ovat vertaistukea ja osallisuutta lisäävät vapaaehtoistehtävät. Toiminnan perustana on Selänteen alueella toimiva paikallisyhdistys, jonka toimintaan kunnat ohjaavat perheitä esimerkiksi neuvolan kautta. MLL tarjoaa perheille matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja ja varhaista tukea. (Peruspalvelukuntayhtymä Selänne 2012 – Perhekeskus-opas, 18–19.)

Selänteen peruspalvelukuntayhtymän alueella avattiin alkusyksystä 2012 kaksi perhekeskusta, jotka yhdistävät edellä mainittujen palveluiden voimavaroja. Selänteen perhekeskusten toiminnan tavoitteena ovat asiakaslähtöisten ja kustannustehokkaiden perhepalvelujen turvaaminen koko yhteistoiminta-alueella paikalliset olosuhteet huomioiden sekä lapsi- ja perhepalveluiden kehittäminen. Perhekeskus tarjoaa ohjattuja ja tavoitteellisia vertaisryhmiä, avointa maksutonta päiväkotitoimintaa kahdesti viikossa, perhekerhotoimintaa kerran viikossa, lapsiparkin kerran viikossa enintään kahden tunnin ajaksi sekä esiopetusikäisten aamu- ja iltapäivätoimintaa. (Peruspalvelukuntayhtymä Selänne 2012 – Perhekeskus-esite.)

6.3 Laadullinen lähestymistapa

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus pyrkii kuvailemaan ilmiöitä ja sen kautta saadulle aineistolle on tunnusomaista monitasoisuus sekä ilmaisullinen rikkaus. Tutkimukseen osallistuu valikoitu joukko henkilöitä, ja heitä haastatellaan syvästi tai heille tehdään kysely. (Alasuutari 1994, 75; Eskola & Suoranta 1999, 13–15; Heikkilä 2002, 16–22.) Opinnäytetyön pyrkimyksenä oli ymmärtää perheiden kokemuksia, minkä vuoksi käytettiin kvalitatiivista lähestymistapaa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 210). Kvalitatiivista tutkimusta voidaan tehdä ja sen aineistoa analysoida hyvin myös kvantitatiivisia menetelmiä soveltaen (Eskola & Suoranta 1999, 13; Hirsjärvi ym. 2007, 133). Käytettävät menetelmät valikoituvat tutkimuksen aiheen ja teoreettisen viitekehyksen mukaan (Alasuutari 1994, 74).

6.4 Aineiston keruu

Tutkimusaineisto voidaan kerätä eri menetelmiä käyttäen. Yksi perinteisimmistä tavoista on kysely, joka voidaan toteuttaa paikalla, puhelimitse, sähköisesti tai postitse (Valli 2010, 103). Tässä opinnäytetyössä aineisto kerättiin kyselylomakkeella. Kyselylomake (LIITE 2) laadittiin tutkimuskysymysten pohjalta. Kyselylomakkeen kysymysten laadinnassa ja niitä muokatessa hyödynnettiin aikaisempia aiheesta tehtyjä tutkimuksia, tuttavaperheiden vanhempien mielipiteitä sekä omakohtaista näkemystä vanhempana. Lisäksi ohjaavat opettajat ja yhteistyökumppanit kommentoivat lomaketta ennen kyselyn toteuttamista. Kyselylomake sisälsi runsaasti avoimia kysymyksiä, jotka katsotaan eduksi, kun vastauksista halutaan löytyvän uusia ideoita sekä perusteellisia mielipiteitä. Avoimet kysymykset sallivat vastaajan ilmaista mielipiteensä omin sanoin. Avointen kysymysten heikkous on se, että vastaukset eivät ole täsmällisiä ja kysymykset helposti sivuutetaan. Vastauksia ei usein voida hyödyntää, koska ne ovat tulkinnanvaraisia eli epätarkkoja. (Valli 2010, 126.)

Kyselytutkimuksessa valitaan jotakin perusjoukkoa edustava ryhmä, jolta hankitaan tietoa kyselemällä. Opinnäytetyössä perusjoukkona olivat alle kouluikäisiä

lapsia kotona hoitavat äidit Selänteen peruspalvelukuntayhtymässä. Tässä kyselytutkimuksessa vastaajat täyttivät itse kyselylomakkeen. Kysely toteutettiin paikassa, jossa kyselyn toteuttamisen ajankohtana suuri joukko kohderyhmään kuuluvista henkilöistä oli helposti tavoitettavissa. Kyselytutkimusta käytetään menetelmänä täsmällisiä tosiasiatietoja kerätessä sekä arvionvaraisten tosiasiatietojen hankkimisessa. Täsmällisiä tosiasiatietoja ovat muun muassa vastaajan perherakenne sekä sukupuoli, ja arvionvaraisia tosiasiatietoja voidaan tiedustella kysymällä ”Mitä perheille suunnattuja palveluita olet käyttänyt viimeisen 12 kuukauden aikana?” Kyselyä käytetään usein vastaajien mielipiteiden selvittämiseen. (Alasuutari 2011, 37; Anttila 2006, 182–183; Bell 2001, 13–14; Heikkilä 2002, 55–56; Selkälä 2008, 220; Uusitalo 2001, 90–93.)

Toteutetussa kyselylomaketutkimuksessa aineisto kerättiin yhdessä ajankohdassa useilta vastaajilta, joten se oli poikittaistutkimus (Vastamäki 2010, 128). Kaksikymmentä kyselylomaketta vietiin saatekirjeen ja palautuslaatikon kanssa paikallisen neuvolan odotusaulaan. Ilmoituksia (LIITE 3) kyselystä kiinnitettiin neuvolan aulaan, kahteen paikalliseen pankkiin sekä kahteen markettiin. Ilmoituksissa kerrottiin kyselyn toteuttamispaikasta ja ajankohdasta. Lisäksi neuvolan työntekijöitä ohjeistettiin kertomaan suullisesti kyselystä kohderyhmään kuuluville asiakkaille sekä tuttaville. Neuvolatyöntekijät lupautuivat kopioimaan kyselylomakkeita lisää, mikäli ne loppuisivat kesken kyselyn toteuttamisen aikana. Kyselylomakkeet ja palautuslaatikko olivat neuvolan aulaan kaksi viikkoa. Palautuslaatikkoon palautettiin kahdeksan kyselylomaketta, joihin olivat vastanneet perheiden äidit.

6.5 Aineiston analyysi

Tässä opinnäytetyössä analyysin pohjana käytettiin aineistolähtöistä eli induktiivista sisällönanalyysiä, jossa päättelyn logiikka suuntaa yksittäisistä havainnoista yleisiin merkityksiin (Hirsjärvi ym. 2002, 246; Tuomi & Sarajärvi 2002, 97; Uusitalo 2001, 19–22). Tämä analyysimenetelmä oli opinnäytetyöhön sopivin, koska aiheesta aiemmin tehdyt tutkimukset eivät vaikuttaneet tämän opinnäytetyön analyysiin tai tuloksiin.

Ennen varsinaista analysoinnin aloittamista aineistosta tarkistettiin, sisältyikö siihen virheitä ja puuttuiko tietoa tai oliko tieto puutteellista (Anttila 2006, 265–266; Hirsjärvi ym. 2002, 207; Vehkalahti 2008, 51–52). Aineiston tarkistuksessa kiinnitettiin erityistä huomiota siihen, olivatko vastaajat vastanneet kaikkiin kysymyksiin, vai puuttuiko vastaus. Vaikka osaan ei ollut vastattu, saatiin joihinkin kysymyksiin tukea lomakkeen muista kysymyksistä, joihin oli vastattu. Seuraavaksi kiinnitettiin huomiota kysymyksiin annettuihin vastauksiin ja niiden täsmällisyyteen sekä vastausten yhteneväisyyteen. Kaikkia vastauksia ei voitu hyödyntää, koska vastaukset eivät olleet täsmällisiä vaan tulkinnanvaraisia. (Anttila 2006, 266.)

Anttilan (2006, 292) mukaan sisällönanalyysi tutkimusmenetelmänä antaa mahdollisuuden tehdä päteviä ja toistettavia päätelmiä tutkimusaineiston yhteydestä sen sisältö- ja asiayhteyteen. Sitä käyttämällä kyetään tuottamaan uutta informaatiota ja uusia näkökulmia sekä saattamaan esiin piileviä faktoja. Sisällönanalyysi voidaan jakaa kolmeen työvaiheeseen, jotka ovat aineiston redusointi eli pelkistäminen, klusterointi eli ryhmittely ja abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110–111.)

Pelkistämävaiheessa karsittiin aineistosta tutkimukselle epäolennainen pois. Analyysiyksiköksi määritettiin lauseen osa, koska ensimmäiseen tutkimuskysymykseen riittää sana ja kahteen viimeiseen lause tai sen osa. (Alasuutari 1999, 40; Tuomi & Sarajärvi 2002, 111–112.) Aloitettaessa analyysia päätettiin käydä aineisto läpi tutkimuskysymys kerrallaan. Vastauslomakkeiden lausumat, jotka olivat tutkimuskysymysten kannalta oleellisia, kirjoitettiin erillisille papereille. Lausumat koodattiin kolmella numerolla niin, että ensimmäinen numero tarkoittaa vastaajaa, toinen kysymystä ja kolmas lausumaa. Luvut 2.5.1 tarkoittaisivat toista vastaajaa, viidettä kysymystä ja ensimmäistä lausumaa. Tämän jälkeen lausumat pelkistettiin. Esimerkeissä aineiston redusoinnista sekä klusteroinnista ja abstrahoinnista käytetään tutkimuskysymyksen 2 aineistoa.

TAULUKKO 1. Esimerkki aineiston redusoinnista

Alkuperäisilmaus	Pelkistetyt ilmaukset
"Järjestämällä kerhoja ja vaikka tarjoamalla rahallista apua." 2.9.1	Kerhot Taloudellinen apu
"... erilaiset toimintapäivät olisivat kivoja. Sellaisia missä olisi toimintaa äideille/isille ja lapsille erikseen ja sitten myös jotain yhteistä." 8.9.2	Toimintapäivät

Seuraava työvaihe oli ryhmittely. Ryhmittelyvaiheessa aineistosta etsittiin samankaltaiset ilmaukset ja yhdistettiin ne luokaksi, sekä nimettiin se sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Luokitteluyksikkönä käytettiin ominaisuutta. Käsitteellistämisen vaiheessa aineiston alkuperäisilmauksista edettiin kohti teoreettisia käsitteitä ja johtopäätöksiä. Tässä työvaiheessa jatkettiin luokkien yhdistelemistä niin pitkälle, kuin se käsittelyssä olevan aineiston kohdalla oli mahdollista. Käsitteitä yhdistelemällä saatiin lopulta vastaus tutkimuskysymykseen. (Alasuutari 1999, 40–42; Tuomi & Sarajärvi 2002, 112–115.) Kyselyyn osallistuneet vanhemmat olivat vastanneet kysymyksiin hyvin lyhyesti ja ytimekkäästi, minkä vuoksi raja klusteroinnin ja abstrahoinnin välissä oli häilyvä.

TAULUKKO 2. Esimerkki aineiston klusteroinnista ja abstrahoinnista

Alaluokka	Pääluokka	Yhdistävä luokka
Taloudellinen apu Lastenhoitokustannuksissa auttaminen	Taloudellinen apu	Kokonaisvaltainen tukeminen
Parisuhdeterapeutti Sairaana vanhemman tukeminen	Vanhemmuuden tukeminen	

7 TULOKSET

Tulokset perustuvat vuoden 2012 kesäkuussa tehtyyn kyselyyn, joka toteutettiin Selänteen peruspalvelukuntayhtymän alueella olevassa neuvolassa. Kyselyyn vastasi kahdeksan äitiä, jotka hoitavat alle kouluikäisiä lapsiaan kotona. Vastaa- jista vanhin oli syntynyt seitsemänkymmentäluvun puolivälissä ja nuorin kah- deksankymmentäluvun lopussa. Tämä ikäpolvi on elänyt lapsuuttaan ja nuo- ruuttaan 90-luvun laman aikaan ja ovat nyt itse perheellisiä uuden laman aika- na. Lapsia vastaajilla oli kahdesta kuuteen.

7.1 Kehittämisehdotuksia Suomen evankelis-luterilaisen kirkon perhetyölle

Yksi vastaajista toivoi kirkon järjestävän *perheille retkiä* tukemaan perheiden arkea. Muutamat vastaajista mainitsivat *toimintapäivät ja tapahtumat*, joissa olisi niin vanhemmille kuin lapsille suunnattua toimintaa yhdessä ja erikseen. Suurin osa vastaajista toivoi kirkon järjestävän perheille ja lapsille suunnattuja *kerhoja*, joissa olisi kävijöille ikäistään seuraa.

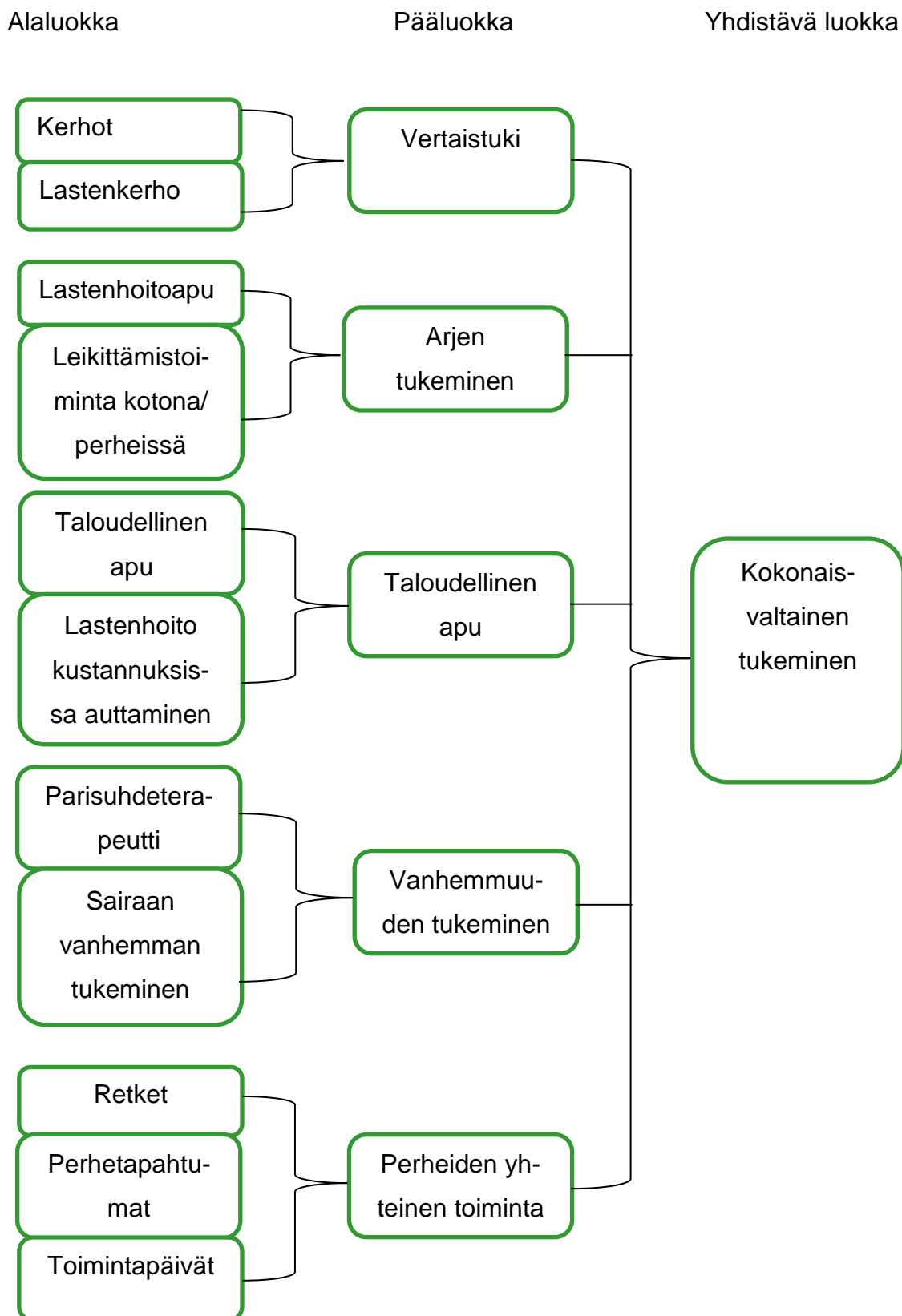
Lapsille kerhoja, joiden aikana vanhempi voi hengähtää. 1.9.1

Useampi vastaaja oli maininnut toivovansa kirkolta *taloudellista tukea*, jolla voi- taisiin palkata esimerkiksi *lastenhoitoapua*. Lisäksi yksi oli maininnut sairaan vanhemman tukipalvelut, kuten lastenhoitoavun tai sen järjestämisen. Eräs vas- taajista oli tyytyväinen tämän hetkisiin kirkon perheille tuottamiin palveluihin.

Avustaa lastenhoitoavun palkkaamisessa, esim. hoitaja tulisi kotiin ja maksaisi vain 5-10€/h. 1.9.2

Voisi kirkko tulla apuun hätätapauksissa, esim. äiti kotona sairaana vakavammin, mutta lastenhoitoapua ei olisi saatavilla. 8.9.1

Kuvio kolme (3), alaluokka kuvaa palveluita ja toimintaa, joita vastaajat toivoivat saavansa kirkolta vanhemmuutta ja perheiden arkea tukemaan. Pääluokka kuvaa toivotun tuen laatua. Yhdistävä luokka vastaa tutkimuskysymykseen.

Kuvio 3. Vastaajien toiveita Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tuesta perheille

7.2 Perheiden itsenäistä selviytymistä edistävät palvelut ja tukitoimet

Äidit kokivat, että itsenäistä selviytymistä edistivät *kerhot ja pyhäkoulu*, jotka olivat lapsille suunnattuja. Eräs vastaajista mainitsi pyhäkoulun tuovan arjesta irtautumista.

Sai pienen ”hengähdystauon” uhmaikäisestä lapsesta pyhäkoulun ajan. 1.7.1

Koko perheelle järjestettävät *perhekerhot ja kahvilatoiminta* mainittiin perhettä tukevinä palveluina. Puolet vastaajista mainitsi kerhojen antavan aikuisille puheseuraa ja lapsille ikäisiään leikkikavereita sekä mukavaa ajanvietettä.

Äiti on saanut juttuseuraa ja lapset leikkikavereita. 8.7.2

Lapsille virikkeitä/muuta tekemistä, kuin kotona oleskelua. 7.7.2

Itsenäistä selviytymistä edistävinä tekijöinä koettiin muun ohella *sukulaisilta ja palkatuilta henkilöiltä saatava konkreettinen apu*. Vastaajista kaksi mainitsi käyttäneensä palkattua apua kotona, ja kolme kertoi saavansa apua sukulaisilta. Yksi vastaajista koki perhepalveluiden tekevän elämästä mielekäästä.

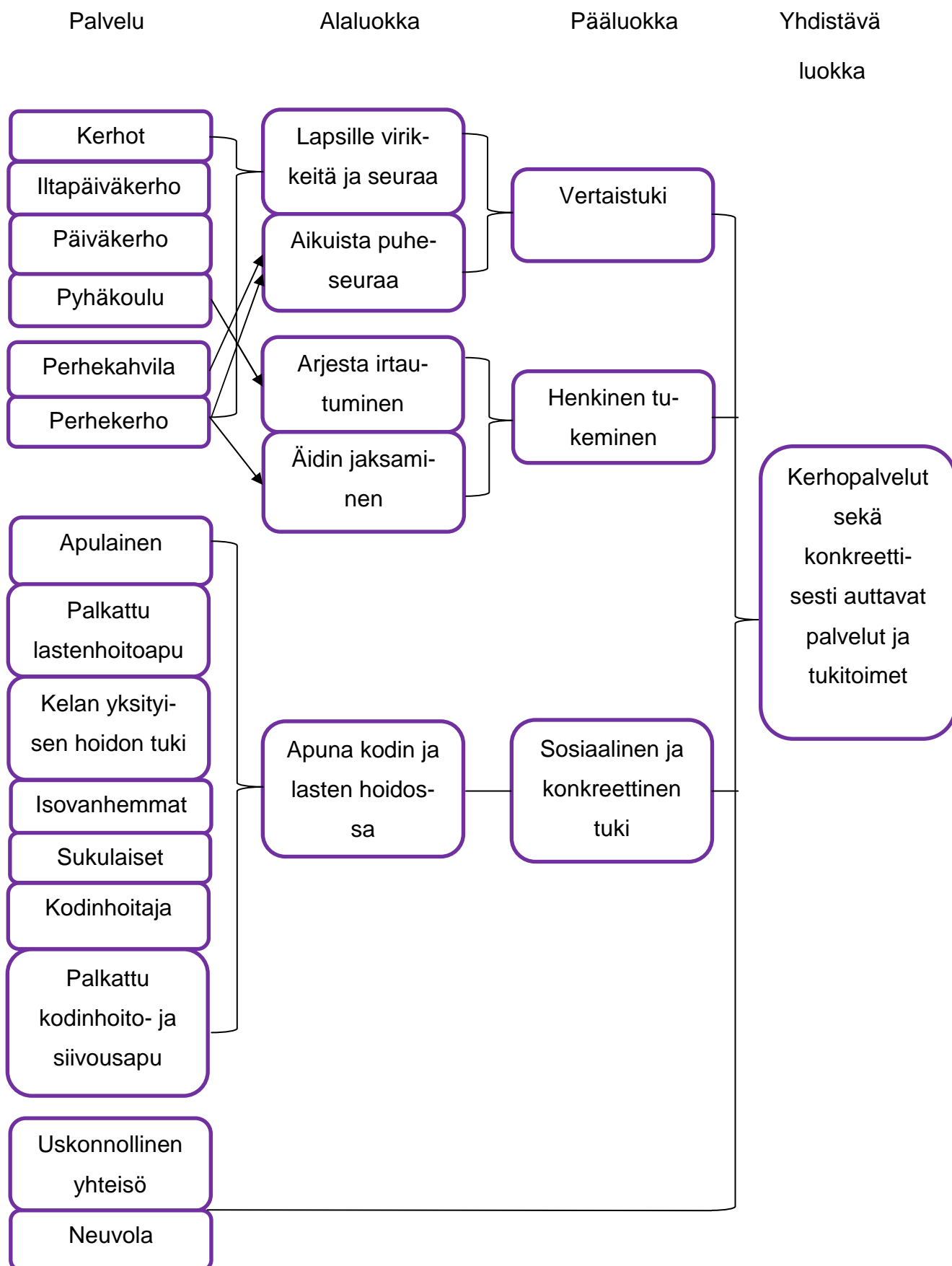
Mummut ja papat korvaamaton apu saada päästä vaikka salille ihan yksin. 6.8.1

Palvelut auttavat mukavaan ja mieleiseen elämään pienten lasten vanhempänä. 2.7.1

Vastaajista kaksi mainitsi *uskonnollisen yhteisön tukitoimena* vanhemmuudelle sekä jaksamaan kotona paremmin. He eivät olleet eritelleet, miltä uskonnolliselta yhteisöltä ja minkälaista tukea he olivat saaneet. Kaikki vastaajista käyttivät *neuvolapalvelua*, mutta tuen määritelmää ei ollut mainittu.

Kuvio kaksi (2), palvelu-otsikko kuvaa palveluita, joita vastaajat ovat maininneet käyttäneensä viimeisen vuoden aikana. Alaluokan alla ovat hyödyt, joita vastaajat kokivat palveluista olleen. Kuvion nuolet ja kaarisulut osoittavat, millaista hyötyä mistäkin palvelusta on koettu olleen. Kaarisulut koskevat kaikkia laatikoi-

ta niiden sisällä. Pääluokan laatikot yhdistävät luokitellut hyödyt. Yhdistävä luokka vastaa tutkimuskysymykseen.

Kuvio 2. Perheiden kokemuksia itsenäistä selviytymistä edistävästä palveluista ja tukitoimista

7.3 Kehittämisehdotuksia perhekeskuksen palveluihin ja tukimuotoihin

Selänteen peruspalvelukuntayhtymän alueella olemassa olevista palveluista ja tukitoimista vastaajat toivovat perhekeskuksesta löytyvän *kodinhoitajapalvelut, perhetyöntekijän, erilaisia kerhoja lapsille ja aikuisille, perhekahvilan sekä lastenhoitoapua*. Vastaajista kolme toivoi saavansa apua perhekeskukselta lastenhoitoon pieneksi hetkeksi, kuten asioilla käymiseen.

...apu, mitä normaali elämään lapsiperheenä tarvitsen, on apu lastenhoitoon esim. kaupassakäynnin ajaksi. 1.12.2

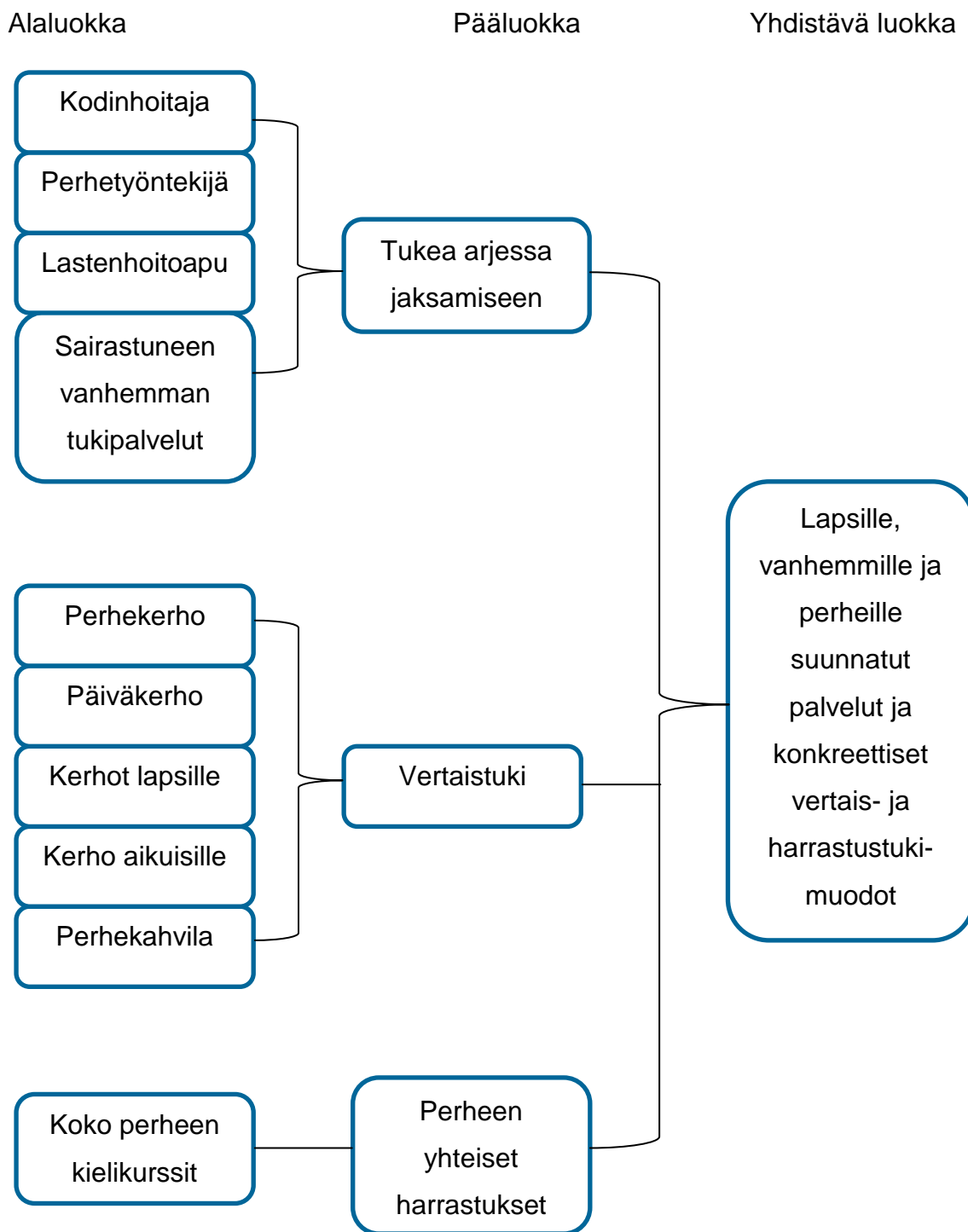
Olisi kiva saada lastenhoitaja vaikka vain tunniksi kotiin. 6.12.2

Uusina, ennen tiedostamattomina tai olemassa olevina palveluina ja tukitoimina perhekeskukseen toivottiin eri ikäryhmille suunnatut *kerhot, koko perheen kielikurssit, vertaistukiryhmät ja sairastuneen vanhemman tukipalvelut*.

Vertaistukiryhmiä esim. koliikkivauvojen vanhemmille, huonosti nukkuvat lapset... 4.11.2

Tuo sairastuneen vanhemman tukipalvelut ovat aika olemattomat. Olisi kiva sairastaa niin ettei tarvitse hoitaa lapsia koko-aikaa. Vetää mehut, kun on kuumeessa ja oksentaa, ja vielä pitäisi lapsista huolehtia. 6.11

Kuvio neljä (4), alaluokka kuvaa palveluita ja tukitoimia, joita vastaajat toivovat perhekeskuksen tarjoavan. Pääluokka kuvaa, millaista tukea vastaajat uskoivat palveluista saatavan. Yhdistävä luokka vastaa tutkimuskysymykseen.

Kuvio 4. Vastaajien toiveita perhekeskuksen palvelutarjonnasta ja tukimuodoista

8 LUOTETTAVUUS

Laadullisella tutkimuksella on useita suuntauksia, joten sen luotettavuuspohdinnalle on olemassa monenlaisia ohjeita ja painotuksia (Tuomi & Sarajärvi 2004, 131). Luotettavuutta parantaa tutkijan tarkka selostus tutkimusprosessin eri vaiheista. Aineiston tuottamisesta, tässä tapauksessa kyselymenetelmästä, tulee kertoa totuudenmukaisesti. Tuloksien analysoinnin tulee perustua teoriaan ja valinnat tulee perustella. Analyysin luotettavuutta nostavat suorat lainaukset hankitusta aineistosta. (Eskola & Suoranta 1999, 167; Hirsjärvi ym. 2007, 227–228; Tuomi & Sarajärvi 2002, 138.) Tähän opinnäytetyöhön on kirjattu kaikki olennainen kyselytutkimuksen vaiheista sekä tehdyistä valinnoista. Tuloksissa nostettiin esille ne vastaajien lausumat, jotka parhaiten kuvasivat tutkittavaa aineistoa.

Opinnäytetyön lähteiden valitsemisessa tulee olla kriittinen (Bell 2001, 92–98). Etsittäessä lähteitä on pyritty poimimaan samaan aiheeseen liittyvää tietoa useammasta kuin yhdestä paikasta. Lähteinä on käytetty mahdollisimman uutta kirjallisuutta, tosin kaikissa tapauksissa se ei ole ollut saatavuuden vuoksi mahdollista. Toisinaan opinnäytetyössä käytettiin lähteenä teosta, jossa oli lainattu toista kirjoittajaa, koska alkuperäistä lähdettä ei ollut saatavilla. Esimerkiksi teoreettisten käsitteiden luomisessa käytettiin lähteenä Tuomen ja Sarajärven teosta, vaikka he viittasivat toisiin lähteisiin. Internetlähteiden kohdalla on aina harvinaista, voiko kyseistä lähdettä pitää luotettavana.

Tiedonkeruu haluttiin toteuttaa haastattelemalla, mutta aineiston kerääminen osoittautui haastavaksi. Toukokuussa 2012 lähetettiin haastattelupyynnöt paikallisen perhepalveluiden tarjoajan tiloihin, jotta vanhemmat voisivat ilmoittautua haastateltavaksi. Tavoitteena oli saada kuusi perhettä osallistumaan, mutta yksikään vanhemmista ei ollut halukas haastatteluun. Koska ilmoittautuneita ei ollut, toteutettiin tiedonkeruu kyselyn avulla. Yhteistyöpyyntö kyselyn toteuttamisesta lähetettiin Mannerheimin lastensuojeluliiton lisäksi paikalliselle seurakunnalle, rauhanyhdistykselle sekä neuvolalle. Kaikki olisivat olleet halukkaita osallistumaan kyselyn järjestämiseen, mutta kysely voitiin toteuttaa vain neuvolas-

sa, koska perheille suunnattu toiminta oli toisilla perhepalveluiden tuottajilla joko jäämässä tai jo jäänyt kesätauolle. Kysely toteutettiin kesäaikana, koska tulokset oli tärkeä saada suunnitteluryhmän käytettäviin ennen perhekeskusten avaamista, joka tapahtui syksyllä 2012.

Joissain palautuneissa lomakkeissa oli kysymyksiä, joihin oli jätetty vastaamatta. Tämä sai pohtimaan, oliko vastaajilla riittävästi aikaa käytettävissä kyselyyn vastaamiseen, kun kyselypiste sijaitsi neuvolan odotusaulassa. Perheet olivat joko menossa neuvolan vastaanotolle tai tulleet vastaanotolta. On mahdollista, että he olivat tulleet vastaanotolle hyvin lähellä sovittua aikaa ja vastaanoton jälkeen oli sovittuna muuta menoa. Neuvolakäynnillä on saattanut olla mukana isiä, ja äidit ovat voineet kysyä heidän mielipidettään kyselyä täyttäessä. Emme voi tietää ovatko isät vaikuttaneet vastauksiin, koska kyselyyn vastaajiksi ovat ilmoittautuneet vain äidit.

Tutkimuksen eettisyyteen ja luotettavuuteen liittyy olennaisesti aineiston suuruus, sillä se määrittää, onko tutkimus edustava ja yleistettävissä (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 71; Eskola & Suoranta 1999, 60; Laaksovirta 1988, 51; Latomaa 2008, 76–78). Kysely toteutettiin kesäaikaan, jolloin monet perheille suunnatut palvelut, kuten kerhot, olivat kesätauolla. Mikäli kysely olisi voitu toteuttaa neuvolan lisäksi Mannerheimin lastensuojeluliiton perhekahvilassa, seurakunnan perhekerhossa ja Rauhanyhdistyksellä, olisi otoskoko saattanut olla laajempi ja vastaukset kattavampia nykyiseen aineistoon verrattuna. Lomaketutkimuksessa yleistämisongelma ratkaistaan pääasiassa käyttämällä aineiston valinnassa satunnaisotantaa. Perusjoukkoa edustaa kotona lapsia hoitavat äidit, joiden joukosta otos on otettu, minkä perusteella tulokset pätevät (Alasuutari 2011, 37.) Tässä opinnäytetyössä otoskoko oli kahdeksan. Aineistossa oli huomattavissa toistettavuus vastaajien kesken, eikä vastauksissa ollut suuria eroavaisuuksia, mikä lisää luotettavuutta. Riittävän kattavan aineiston määrittely on laadullisessa tutkimuksessa hankalaa, koska se nousee määrällisen tutkimuksen perinteestä, eikä näin ole suoraan sovellettavissa laadulliseen tutkimukseen (Eskola & Suoranta 1999, 60).

9 EETTISYYS

Eettinen ajattelu kuului opinnäytetyöprosessin kaikkiin vaiheisiin. Se kulki mukana aina aiheen valinnasta tulosten soveltamiseen. Eettinen näkökulma ohjasi lähteiden hankkimisessa, työmenetelmien valinnassa sekä suhtautumisessa opinnäyteysteistyön muihin osapuoliin. (Clarkeburn & Mustajoki 2007; Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 11–13; Pietarinen & Launis 2002, 46.) Eettiset kysymykset eivät ole helppoja, eikä niihin ole olemassa yksiselitteisiä vastauksia, mutta niiden problematiikan tunnistava tutkija tekee todennäköisesti asiallista ja luotettavaa tutkimusta (Eskola & Suoranta 1999, 52).

Tutkimus- ja kehittämistoiminnassa keskeisinä arvoina ovat ihmisten kunnioittaminen, tasa-arvoinen vuorovaikutus sekä oikeudenmukaisuus (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 11). Tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden antamat vastaukset analysoitiin heidän mielipiteitään kunnioittaen ja vastauksia pidettiin keskenään samanarvoisia. Toiminta olisi ollut eettisesti väärin, jos tutkimus olisi aiheuttanut siihen osallistuville henkilöille vahinkoa tai loukannut heitä. Osallistujille kerrottiin tutkimuksen luonteesta ja vapaaehtoisesta osallistumisesta saatekirjeellä (LIITE 1), jossa oli tietoa perhekeskuksesta, tästä opinnäytetyöstä, sen toimeksiantajasta sekä opinnäytetyön tekijöiden opinnoista Diakissa. Kyselyyn vastaajille kerrottiin, ettei heidän anonymiteettinsä ole uhattuna missään opinnäytetyön vaiheessa. (Anttila 2006, 267; Bell 2001, 38; Clarkeburn & Mustajoki 2007, 71; Diakoniatyöntekijöiden Liitto ry 2001; Eskola & Suoranta 1999, 55–60; Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry 2005; Tuomi & Sarajärvi 2002, 128–129.)

Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöissä eettisen näkökulman tulee korostua koulun kristillisen arvopohjan ja koulutuslinjojen luonteen vuoksi. Opiskelijoiden töiltä edellytetään korkeaa laatua, rehellisyyttä sekä läpinäkyvyyttä, ja niiden tulisi olla hyödyksi yhteiskunnalle. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 11–12.) Sosiaali- ja kirkon alan opiskelijoita koskevat oman alan eettiset ohjeet. Diakoniatyön eettiset ohjeet sisältävät muun muassa inhimillisen kärsimyksen vähentämisen sekä ihmisten elinolosuhteiden ja elämänlaadun parantamisen,

ihmisarvon kunnioittamisen, heikoimmassa asemassa olevien puolustamisen, yhteisöllisyyden edistämisen sekä luottamuksellisesti, totuudellisesti ja rehellisesti toimimisen (Diakoniatyöntekijöiden Liitto ry 2001). Tässä opinnäytetyössä läpinäkyvyyttä ja rehellisyyttä edistettiin analyysivaiheen tarkan selostuksen avulla, mikä lisäsi työn eettisyyttä. Opinnäytetyön tuloksilla pyritään parantamaan tutkimuksen kohteena olevan ryhmän elinolosuhteita, elämänlaatua ja yhteisöllisyyttä.

Sosiaalialalla työskentelevä yrittää taata asiakkaan itsemääräämisoikeuden ja osallisuuden, toimien luottamuksellisesti asiakkaan hyväksi niin pitkälle kuin se on mahdollista. Hän pyrkii vaikuttamaan yhteiskunnallisesti sekä edistämään oman alansa moniammatillista yhteistyötä. (Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry 2005.) Tämän opinnäytetyön tulokset tulevat vaikuttamaan perhekeskustoimintaan, mikä tulee lisäämään perheiden osallisuuden mahdollisuuksia. Yhteiskunnallisella tasolla perhekeskustoiminnan hyvät mallit edistävät muita jo olemassa olevia tai avattavia perhekeskuksia toiminnassaan. Perhekeskustoiminta kokoaa yhteen useita ammattiryhmiä, mikä edistää moniammatillista yhteistyötä ja -osaamista.

Suurimmat virheet eettisyydessä tehdään, kun keksitään ja valehdellaan tuloksista, ei tuoda niitä rehellisesti julki tai esitetään muiden tutkijoiden tuloksia omi-
na. Tutkimuksen tekijällä on suuri vastuu ja häneltä odotetaan rehellisyyttä. Tutkijan tarkoituksella ei saa olla vaikutuksia tuloksien painottamiseen. (Anttila 2006, 186; Diakoniatyöntekijöiden Liitto ry 2001; Hirvonen 2006, 31; Karjalainen & Saxén 2002, 221; Laaksovirta 1988, 103–105.) Opinnäytetyössä käytettiin ainoastaan aineistosta saatua tietoa mitään siihen lisäämättä tai oleellista tietoa pois jättämättä. Kaikki tulokset nousivat tutkimusaineistosta ja tulososiossa käytettiin alkuperäisilmauksia tukemaan tuloksia. Tuloksissa ei painotettu mitään osa-aluetta, vaan kaikki saadut tulokset ovat tasa-arvoisessa asemassa toisiinsa nähden.

Kysely ja palautelaatikko vietiin neuvolaan itse. Palautelaatikossa oli vain paperin mentävä aukko ja se oli tukevasti kiinni teipattuna sekä päällystetty paperilla. Mikäli tutkimusaineistoon olisi kajottu, se olisi huomattu. Laatikko oli samassa

kunnossa haettaessa kuin vietäessä. Kysely toteutettiin neuvolan odotusaulassa, josta neuvolatyöntekijät kävivät kutsumassa perheet tutkimuhuoneeseen ja saattoivat tiedostamatta tai tiedostaen kiinnittää huomiota siihen, osallistuivatko perheet kyselyyn. Paikka, jossa kysely toteutettiin, saattoi heikentää vastaajien anonymiteettiä. Sama ongelma olisi saattanut olla muissakin paikkakunnan perheille suunnatuissa palvelutiloissa. Kyselytutkimukset, jotka eivät ole valvottuja tai joissa tutkija ei ole itse paikalla, ovat eettisempiä kuin haastattelut. Kyselyssä vastaaja voi helpommin jättää vastaamatta hänelle arkaluontoisiin asioihin kuin haastattelussa. (Kuula & Tiitinen 2010, 448.)

Opinnäytetyön aineisto säilytettiin koko opinnäytetyöprosessin ajan vain opinnäytetyötä tekevien henkilöiden saatavilla, eikä aineistoa luovutettu prosessin aikana tai sen jälkeen ulkopuolisille tahoille. Opinnäytetyöprosessin jälkeen kyselystä saatu aineisto hävitettiin tarkoituksenmukaisella tavalla.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET JA VERTAILUA AIKAISEMPIIN TUTKIMUKSIIN

Lapsiperheiden tuentarvekartoituksen tulosten perusteella voidaan esittää seuraavat johtopäätökset:

1. Kotona lapsia hoitavat vanhemmat toivovat, että lapsille järjestetään toimintaa, joka mahdollistaa vanhemmille arjesta irtautumisen ja omaa aikaa. Vanhemmat jaksavat paremmin arjessa, kun saavat olla välillä toisessakin kuin vanhemman roolissa.
2. Koko perheelle järjestettävät kahvila- ja kerhotoiminta toimivat vertaistukipaikkana niin lapsille kuin aikuisille. Vertaisten kanssa löydetään usein keino selvitä omista ongelmista ja huomataan, ettei vaikeiden asioiden kanssa olla yksin.
3. Äidit toivovat Suomen evankelis-luterilaisen kirkon huomioivan sekä lasten että vanhempien tarpeet, ja tarjoavan toimintaa koko perheelle yhdessä sekä lapsille ja vanhemmille erikseen. Kirkolta toivotaan viriketoiminnan lisäksi konkreettista lastenhoitoapua ja taloudellista avustamista.
4. Äidit toivoivat vanhojen perheille suunnattujen palveluiden siirtyvän perhepalvelukeskukseen, jotta perhepalvelut ovat keskitettyinä. Vanhemmat haluavat hoitaa lapsia kotona, mutta tarvitsevat tilapäistä lastenhoitoapua esimerkiksi sairastaessaan tai asioilla käydessään, minkä vuoksi avointa päiväkotia tulisi luoda uutena palvelumuotona.

Opinnäytetyön tuloksissa näkyy vanhempien jaksamisen problematiikka ja ulkoisen tuen tarve arjessa jaksamiseksi. Tulosten perusteella 90-luvun alun kodinhoitajille olisi tarvetta, jotta äitien kotitöiden taakka helpottuisi, ja heillä olisi henkilö, jonka kanssa keskustella arjen asioista. Perheet tarvitsevat tukea peruspalvelukuntayhtymältä, Mannerheimin Lastensuojeluliitolta, seurakunnalta ja uskonnollisilta yhteisöiltä sekä lähisukulaisilta. Perheitä tulee tukea moniammatillisesti perheiden tarpeet huomioiden. Moniammatillinen ja saumaton yhteistyö

on tärkeää, jotta perheiden ei tarvitse asioida useiden eri tahojen kanssa samaa asiaa hoitaakseen.

Aikaisemmissa tutkimuksissa, jotka koskivat perhekeskuspalveluita ja niiden kehittämistä näkyivät samanlaiset tarpeet kuin tämän opinnäytetyön tutkimustuloksissa. Tulokset eivät kuitenkaan ole suoraan verrattavissa tämän opinnäytetyön tuloksiin, koska paikka ja aika eivät ole samat. Lisäksi jokainen perhe on yksilöllinen, kuten myös tuen tarve, vaikka yhtäläisyyksiä olisi havaittavissa.

Opinnäytetyön tuloksissa näkyvät samanlaiset toiveet palveluiden suhteen kuin Pitkäsen (2007) kyselytutkimuksessa. Jämsän seudun perheet toivoivat perhekeskuksesta löytyvän perheille vapaamuotoista kerhotoimintaa, joka toteutettaisiin vertaisryhminä. Vanhempien henkinen hyvinvointi nousi muun ohella tärkeäksi. Tuloksissa näkyi ero Jämsän seudun vanhempien toiveissa parisuhteen hoitamisessa, lasten kasvatavissa sekä terveyden edistämässä Selänteen perheisiin nähden. Selänteellä näitä ei mainittu lainkaan. Laitisen (2004) opinnäytetyön tuloksissa vertaistoiminnan tarjoaminen niin lapsille kuin aikuisille sekä seuran ja viriketoiminnan järjestäminen lapsille nähdään yhtä tärkeiksi perheitä tukeviksi tekijöiksi kuin tässä opinnäytetyössä. Henttunen, Jussi ja Lasanen (2007) ovat saaneet samoja tutkimustuloksia arjessa selviytymisen ja vertaistuen tarpeeseen. Tämän opinnäytetyön tuloksissa ei näkynyt työntekijöiltä ja asiantuntijoilta toivottu tuki, kun Henttusen ym. opinnäytetyössä sitä toivottiin.

11 POHDINTA JA JATKOTUTKIMUSHAASTEET

Opinnäytetyö on Selänteen peruspalvelukuntayhtymän perheiden hyvinvoinnin edistämisen kannalta tärkeä, koska opinnäytetyössä tuodaan esille alueella kotoa lapsia hoitavien äitien kokemuksia tuen tarpeista ja toiveista perhekeskusten palveluista. Kun palveluita tarvitsevien ja käyttävien mielipiteitä hyödynnetään kehitettäessä palveluita, on toiminta asiakaslähtöistä ja tarjonta vastaa kysyntää. Kyselyn alustavat tulokset olivat perhekeskustyöryhmän käytettävissä perhekeskusten käynnistämisen tukena, mikä auttoi toiminnan järjestämisessä.

Kyselyä suunnitellessamme pohdimme, tulisimmeko saamaan kyselyyn vastajia tarpeeksi saadaksemme kattavan otoksen. Vastaajien määrän vähyyks ei yllättänyt, mutta sai miettimään, mitä kyselyn markkinoinnissa olisimme voineet tehdä toisin. Mikäli tekisimme kyselyn uudelleen, yrittäisimme saada jutun aiheesta alueella jaettavaan ilmaisjakelulehteen laajemman otoksen saamiseksi. Lisäksi muotoilisimme kyselylomakkeen kysymyksiä tarkemmiksi ja vastaamaan motivoiviksi.

Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehityksessä on kuvattuna julkisen sektorin sekä kirkonalan perhetyö. Kyselystä saatujen vastausten perusteella perheet tarvitsevat tukea molemmilta sektoreilta, joten yhteistyötä näiden välillä olisi syytä kehittää edelleen. Valmistuttuamme Oulun Diakonia-ammattikorkeakoulusta saamme pätevyudet toimia niin julkisella kuin kirkonalan sektorilla ja voimme tulevissa työpaikoissamme edistää ja kehittää yhteistyötä. Yhteistyöverkostojen luominen ja ylläpitäminen helpottavat niin asiakkaiden elämää kuin viranomaisten työtä. Palvelujen keskittäminen samaan toimipisteesseen edistää moniammatillista avun antoa ja saantia. Ammattilaisten on helppompaa kysyä neuvoa toisiltaan, kun he näkevät toisiaan lähes päivittäin. Myös asiakkaiden siirtyminen työntekijöiden välillä on helpompaa, kun toimipistettä ei tarvitse vaihtaa.

Opinnäytetyöprosessin aikana olemme saaneet hyödyllistä tietoa perheiden tämän hetkisistä ongelmista, tutkimuodoista sekä palveluiden tuottajista, mikä on

lisännyt ammatillisuuttamme. Ymmärrämme tulevine sosionomi (AMK)- diako-neina ja lastentarhanopettajina asiakaslähtöisyyden tärkeyden. Osaamme ottaa jokaisen asiakkaan ja perheen huomioon yksilöllisesti ja pyrimme perheen kanssa saumattomaan yhteystyöhön, jonka lähtökohtana ovat asiakkaan tarpeet. Näin saavutamme molemmin puoleisen luottamuksen ja pääsemme parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen.

Opinnäytetyöprosessin aikana heräsi kysymys neuvolakäyntimäärien riittävydestä. Tunnistavatko neuvolatyöntekijät avun tarpeen, jos tapaavat vanhemmat tai vain toisen vanhemman kerran kuukaudessa tai vain kerran vuodessa? Kykeneekö vanhempi ottamaan puheeksi jaksamattomuuden ja avun tarpeen, mikäli ei ole saanut luotua luottamuksellista suhdetta neuvolatyöntekijään? Toimii-ko ennaltaehkäisy tarvittavalla tavalla?

Opinnäytetyön tuloksista nousi seuraavia jatkotutkimushaasteita:

1. Onko perhekeskuksen palveluista ollut konkreettista apua tukemaan vanhemmuutta ja arjessa jaksamista?

Perhekeskus toiminta aloitettiin Selänteen peruspalvelukuntayhtymässä syksyllä 2012. Muutaman vuoden kuluttua olisi hyvä tutkia, ovatko alueen perheet saaneet oikeanlaista apua perhekeskuksista, ovatko he olleet tyytyväisiä perhekeskustoimintaan ja miten sitä tulisi kehittää perheiden senhetkisiin tarpeisiin sopivaksi. Yhteiskunnallinen kehittyminen ja muutokset perheiden tilanteissa vaikuttavat avuntarpeeseen.

2. Miten yhteistyö perhepalveluita järjestävien toimijoiden välillä toimii?

Perhekeskuksessa on useita palvelunjärjestäjiä niin kunnalliselta kuin yksityiseltä ja kolmannelta sektorilta. Näkökulmana voisi esimerkiksi olla se, miten paikallisten seurakuntien ja muiden perhepalvelutoimijoiden välinen yhteistyö toimii. Toimiiko seurakunta konkreettisesti perhepalvelukeskuksessa?

3. Miten isät kokevat tukipalveluiden ja tukimuotojen tarpeen?

Laatimaamme kyselyyn vastasi vain perheen äitejä. Näin ollen isien kokemukset avun ja tuen tarpeesta eivät tulleet esille tässä opinnäytetyössä. Isien kokemusten selvittäminen voisi tuoda uudenlaisia näkökulmia Selänteen alueen perhekeskustoimintaan. Usein perheitä koskevat kyselyt tehdään äideille tai äidit vastaavat perheitä koskeviin kyselyihin, minkä vuoksi tutkimus olisi hyvä kohdistaa suoraan isille.

4. Retket ja toimintapäivät

Kyselyn vastaajat toivoivat seurakunnalta retkiä ja toimintapäiviä. Selänteen peruspalvelukuntayhtymän alueella voitaisiin toteuttaa toiminnallisena opinnäytetyönä tällainen perheiden toivoma retki tai tapahtuma. Retket ja toimintapäivät ovat vapaata yhdessäoloa, jossa perhe saa irtautua arjesta ja rentoutua. Mikäli tällainen retki tai tapahtuma toteutettaisiin illalla, viikonloppuna tai loma-aikaan, olisi mahdollista, että molemmat vanhemmat voisivat osallistua, mikä edistäisi perheen yhteenkuuluvuutta. Tällaisessa retkessä tai tapahtumassa voitaisiin hyödyntää moniammatillista yhteistyötä.

LÄHTEET

- Alasuutari, Pertti 1994. Laadullinen tutkimus. 2. painos. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, Pertti 1999. Laadullinen tutkimus. Uudistettu 3. painos. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, Pertti 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 4. uudistettu painos. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Anttila, Pirkko 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen. 2. painos. Hamina: Akatiimi Oy.
- Bardy, Marjatta 2002a. "Koko kylä". Teoksessa Marjatta Bardy, Tarja Heino & Minna Salmi (toim.) Mikä lapsiamme uhkaa? Suuntaviivoja 2000-luvun lapsipoliittiseen keskusteluun. 2. painos. Helsinki: Stakes, 61–118.
- Bardy, Marjatta 2002b. Mistä vanhemmuus tehdään? Teoksessa Laura Kolbe & Katriina Järvinen (toim.) Onks ketään kotona? Kasvatuksen suuntaa etsimässä. Helsinki: Tammi, 35–52.
- Bell, Judith 2001. Doing Your Research Project. 3. uudistettu painos. Buckingham: Open University Press.
- Bing, Vibeke 2011. Historisk utveckling av familjecentraler i Sverige och Norden. Teoksessa Marjatta Kekkonen, Mia Montonen ja Riitta Viitala (toim.) Familjecenter i Norden – en resurs för barn och familjer. Kööpenhamina: Nordiska ministerrådet, 15–20.
- Clarkeburn, Henriikka & Mustajoki, Arto 2007. Tutkijan arkipäivän etiikka. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä – Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Helsinki: Diak. Viitattu 20.3.2012. http://www.diak.fi/files/diak/Julkaisutoiminta/C_17_ISBN_9789524930994.pdf
- Diakoniatyöntekijöiden Liitto ry 2001. Diakoniatyöntekijän eettiset ohjeet. Helsinki: Diakoniatyöntekijöiden Liitto ry. Viitattu 23.10.2012. <http://www.dtl.fi/modules/system/stdreq.aspx?P=382&VID=default&>

SID=785593870024266&A=process%3aFBank.aspx%3aaction%3d
download%3aid%3d48&S=1&C=42954

- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 3. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Forss, Päivi & Vatula-Pimiä, Marja-Leena 2010. Sosiaalinen turva ja hyvinvointi. 1.–3. painos. Helsinki: Edita publishing Oy.
- Haapajärven seurakunta 2012. Lapset & perheet. Viitattu 14.12.2012.
<http://haapajarvenseurakunta.fi/seurakunnan-tyoalat/toimintaa-lapsille-nuorille/>
- Haapajärven seurakunta i.a. Perustiedot – Seurakunnan nykypäivä. Viitattu 10.4.2012.
http://www.haapajarvenseurakunta.fi/perustiedot_nykypaiva.php
- Halme, Nina; Kekkonen, Marjatta & Perälä, Marja-Leena 2012. Perhekeskukset Suomessa. Palvelut, yhteistoiminta ja johtaminen. Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen raportti 62/2012. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinninlaitos.
- Heikkilä, Tarja 2002. Tilastollinen tutkimus. 4. painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Helin, Matti; Hiilamo, Heikki & Jokela, Ulla 2010. Diakoniatyö – Asiakkaan palveluksessa. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Helminen, Jari 2006. Onnen kehto vai kurjuuden alho - Suomalaisten lapsiperheiden arjen kurjistumista. Teoksessa Jari Helminen (toim.) 2006. Elämä koettelee, tuki kannattelee - Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Jyväskylä: PS-kustannus, 15–36.
- Henttunen, Jenni; Jussi, Raisa & Lasanen, Petra 2007. Rovaniemen perhepalvelukeskus –Lapsiperheiden parhaaksi – yhdessä toimien-. Rovaniemen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Hiilamo, Heikki 2004. Changing family policy in Sweden and Finland during the 1990s. Teoksessa Matti Heikkilä & Mikko Kautto (toim.) Welfare in Finland. Saarijärvi: Gummerus Printing, 123–144.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2002. Tutki ja kirjoita. 6.–8. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hirvonen, Ari 2006. Eettisesti hyvä tutkimus. Teoksessa Jaana Hallamaa, Veikko Launis, Salla Lötjönen & Irma Sorvali (toim.) Etiikkaa ihmistieteille. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 31–49.
- Hyväri, Susanna & Nylund, Marianne 2010. Yhteisöllisiä työmenetelmiä syrjäytymisen voittamisessa. Teoksessa Terhi Laine, Susanna Hyväri & Päivi Vuokila-Oikkonen (toim.) Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 29–47.
- Ihalainen, Jarmo & Kettunen, Terttu 2006. Turvaverkko vai trampoliini – Sosiaaliturvan mahdollisuudet. 1. painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Jantunen, Eila 2010. Vertaistuki masentuneiden osallisuuden vahvistajana. Teoksessa Terhi Laine, Susanna Hyväri & Päivi Vuokila-Oikkonen (toim.) Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 85–98.
- Johansson, Thomas 2011. Leksandsmodellen – familjeförberedelse som utgångspunkt för familjecentralen. Teoksessa Marjatta Kekkonen, Mia Montonen ja Riitta Viitala (toim.) Familjecenter i Norden – en resurs för barn och familjer. Kööpenhamina: Nordiska ministerrådet, 69–74.
- Jyrkämä, Oili & Huuskonen, Päivi 2010. Ammattilaiset vertaistoiminnan tukena. Teoksessa Tanja Laatikainen (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Helsinki: Asumispalvelusäätiö ASPA, 81–85.
- Jääskeläinen, Ilkka 2002. Diakoniatoiminnan muodot. Teoksessa Riitta Helosvuori, Esko Koskenvesa, Pauli Niemelä & Juhani Veikkola (toim.) Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja Oy, 192–232.
- Jääskeläinen, Ilkka 2006. Osallisuus hyvän elämän mahdollistajana – Lapset, nuoret ja perheet seurakuntien tekemässä työssä. Teoksessa Jari Helminen (toim.) Elämä koettelee, tuki kannattelee – Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Jyväskylä: PS-kustannus, 91–116.

- Karjalainen, Pekka 2010. Sosiaalityön osaamisen työorientaatiot. Teoksessa Aulikki Kananoja, Martti Lähteinen & Pirjo Marjamäki (toim.) Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma Oy, 141–145.
- Karjalainen, Sakari & Saxén Lauri 2002. Vilppi tieteellisessä tutkimuksessa. Teoksessa Sakari Karjalainen, Veikko Launis, Risto Pelkonen & Juhani Pietarinen (toim.) Tutkijan eettiset valinnat. Helsinki: Gaudeamus, 221–245.
- Kirkko 2020 2010.
- Kirkkohallitus 1994. Diakoniatyön mallijohtosääntö. Viitattu 9.12.2012. sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/.../diakoniatyön_mallijohtosaanto.rtf
- Kirkkohallitus 2009. Minäkö perhetyöntekijä? – Suuntaviivoja perhelähtöisen työtteen vahvistamiseen seurakunnassa. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2009:10.
- Kirkkojärjestys 1991/1055, 8.11.1991 v.1993. Viitattu 9.12.2012. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055#e-17>
- Kirkkolaki 1993/1054, 26.11.1993. Viitattu 9.12.2012. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054#e-9>
- Kolbe, Laura & Järvinen, Katriina 2002. Onks ketään kotona? Kasvatuksen suuntaa etsimässä. Helsinki: Tammi.
- Kolbe, Laura 2002. Suomalainen ja eurooppalainen koti. Teoksessa Laura Kolbe & Katriina Järvinen (toim.) Onks ketään kotona? Kasvatuksen suuntaa etsimässä. Helsinki: Tammi, 213–249.
- Kontio, Mari 2010. Moniammatillinen yhteistyö. Oulun seutu: Tukeva -hanke. Viitattu 11.4.2012. <http://oulu.ouka.fi/seutu/tukeva/Moniammatillinen-julkaisu.pdf>
- Kuula, Arja & Tiitinen, Sanni 2010. Eettiset kysymykset ja haastattelujen jatkokäyttö. Teoksessa Johanna Ruusuvuori, Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 446–459.
- Kärsämäen seurakunta 2012. Lapsityö. Viitattu 14.12.2012. http://karsamaensrk.fi/2/?page_id=105
- Laaksovirta, Tuula H. 1988. Tutkimuksen lukeminen ja tekeminen. Helsinki: Kirjastopalvelu Oy.

- Laimio, Anne & Karnell, Sonja 2010. Vertaistoiminta – kokemuksellista vuorovaikutusta. Teoksessa Tanja Laatikainen (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Helsinki: Asumispalvelusäätiö ASPA, 9–19.
- Laitinen, Mia 2004. Kokemuksia Torpparinmäen perhekeskuksesta –”Tämä on luxusta kotona olevilla aikuisille”–. Diakonia-ammattikorkekoulu. Helsingin yksikkö. Kasvatusalan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Laki lastensuojelusta 2007/417, 13.4.2007. Viitattu 1.2.2012. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Lammi-Taskula, Johanna & Salmi, Minna 2009a. Työ, perhe ja hyvinvointi. Teoksessa Johanna Lammi-Taskula, Sakari Karvonen & Salme Ahlström (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Yliopiston kirjapaino, 38–49.
- Lammi-Taskula, Johanna & Salmi, Minna 2009b. Työnjako ja tyytyväisyys parisuhteeseen pikkulapsiperheissä. Teoksessa Johanna Lammi-Taskula, Sakari Karvonen & Salme Ahlström (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Yliopiston kirjapaino, 50–59.
- Lapsi on osallinen 2008. Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisen asiakirja. 2. painos. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Latomaa, Timo 2008. Ymmärtävä psykologia: psykologia rekonstruktivisena tieteenä. Teoksessa Juha Perttula & Timo Latomaa (toim.) Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. 4. painos. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 17–88.
- Marjamäki, Pirjo 2010. Sosiaalihuollon toimijat. Teoksessa Aulikki Kananoja, Martti Lähteinen & Pirjo Marjamäki (toim.) Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma Oy, 403–434.
- Meidän kirkko - osallisuuden yhteisö 2007. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategiaa vuoteen 2015 laatineen työryhmän mietintö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinto. Sarja C 2007:10. Helsinki: Kirkkohallitus. Viitattu 31.3.2012. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/\\$FILE/kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/$FILE/kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf)
- Meidän kirkko mukana perheiden arjessa 2010. Kirkon perheneuvonnan strategia vuoteen 2016. Kirkon perheasiain toimikunnan 18.1.2008 asettama Perheneuvonnan strategia- työryhmä. Suomen evankelis-

- luterilaisen kirkkohallituksen julkaisuja, 2010:1. Helsinki: Kirkkohallitus. Viitattu 31.3.2012.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/26454C78D23D2F4AC22577AF003D0C72/\\$FILE/Perheneuvonnan_strategia.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/26454C78D23D2F4AC22577AF003D0C72/$FILE/Perheneuvonnan_strategia.pdf)
- Paavola, Auli 2004. Leksandin Perhekeskuksen toimintamalli. Teoksessa Auli Paavola (toim.) Perhe keskiössä – Ideoita yhteistyöhön perheiden parhaaksi; kokemuksia Ruotsin Leksandista ja useista Suomen kunnista. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy
- Parisuhteen palikat i.a. Kirkkohallituksen perheasiat ja kristillinen aviopari- ja parisuhdetyö. Viitattu 28.12.2012. <http://www.parisuhteenpalikat.fi/>
- Peruspalvelukuntayhtymä Selänne 2012. Perhekeskus-esite. Viitattu 1.10.2012. www.selmane.net/showattachment.asp?ID=50459&DocID=38198
- Peruspalvelukuntayhtymä Selänne 2012. Perhekeskus-opas. Viitattu 8.11.2012. http://www.selmane.net/general/www.selmane.net/Uploads_files/Perhekeskus.pdf
- Peruspalvelukuntayhtymä Selänne i.a. Etusivu. Viitattu 17.3.2012. <http://www.selmane.net/index.asp>
- Perälä, Marja-Leena; Halme, Nina; Hammar, Teija & Nykänen, Sirpa 2011. Hajanaisia palveluja vai toimiva kokonaisuus? Lasten ja perheiden palvelut toimialajohtajien näkökulmasta. Raportti 29/2011. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos.
- Pesonen, Aino-Elina 2006. Kouluyhteisön hyvinvointiin liittyviä kysymyksiä : yhteistyötä lasten, nuorten ja perheiden kanssa. Teoksessa Jari Helminen (toim.) Elämä koettelee, tuki kannattelee : sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Jyväskylä: PS-kustannus, 79–90.
- Pietarinen, Juhani & Launis, Veikko 2002. Etiikan luonne ja alueet. Teoksessa Sakari Karjalainen, Veikko Launis, Risto Pelkonen & Juhani Pietarinen (toim.) Tutkijan eettiset valinnat. Helsinki: Gaudeamus, 42–57.
- Pietilä-Hella, Riitta & Viinikka, Anne 2006. Kumppanuus kannattaa: Verkostot voimavarana uudessa perhevalmennuksessa: Raportti Espoon kaupungin ja Diakonia-ammattikorkeakoulun kumppanuushankkeesta. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

- Pietilä-Hella, Riitta 2006. Perhekeskus - kohtaamisen tila ja paikka. Teoksessa Jari Helminen (toim.) 2006. Elämä koettelee, tuki kannattelee - Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Jyväskylä: PS-kustannus, 63–78.
- Pitkänen, Sari 2007. Lähemmäksi perheitä. Empiirinen tutkimus lapsiperheiden tarpeista perhepalvelukeskuksen toimintaan liittyen. Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelma. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 2011. PaKaste 2: Lapsen hyvä arki 2, Pohjois-Pohjanmaa 1.10.2011–31.10.2013. Viitattu 31.1.2012. <http://www.sosiaalikallega.fi/kaste/pakaste-ii-lapsen-hyva-arki-pohjois-pohjanmaa>
- Pyhäjärven seurakunta i.a. Herätysliikkeet. Viitattu 10.4.2012. http://www.pyhajarvenseurakunta.fi/seurakunta/historiaa_ja_nykypaivaa/heratysliikkeet/
- Pyhäjärven seurakunta i.a. Lapset. Viitattu 14.12.2012. <http://www.pyhajarvenseurakunta.fi/toimintamuodot/lapset/>
- Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma 2011, 22.6.2011. Valtioneuvoston kanslia. Viitattu 1.12.2012. <http://valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/fi.pdf>
- Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma 2007, 19.4.2007. Valtioneuvoston kanslia. Viitattu 30.9.2012. <http://www.aka.fi/Tiedostot/Strategiat/hallitusohjelma2007.pdf>
- Raina, Liisa & Haapaniemi, Rauno 2007. Yhteisöllinen pedagogia – ”...ettei tarvitse tehdä yksin.” Helsinki: Arator Oy.
- Raunio, Kyösti 2009. Olennainen sosiaalityössä. Helsinki: Ylioppilaskustannus, HYY Yhtymä
- Reisjärven seurakunta i.a. Toiminta. Viitattu 14.12.2012. http://www.reisjarvenseurakunta.fi/epages/PPO.sf/fi_FI/?ObjectPath=/Shops/31102007-1/Categories/Toiminta
- Rättyä, Lea 2009. Diakoniatyö yksilöllisenä ja yhteisöllisenä auttamisena yhteiskunnallisessa muutoksessa. Kuopion yliopiston julkaisuja E. yhteiskuntatieteet 179. Kuopio: Hoitotieteen laitos. Kuopion yliopisto. Väitöskirja. Viitattu 19.9.2012.

http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-951-27-1309-7/urn_isbn_978-951-27-1309-7.pdf

- Rönkkö, Leena & Rytönen, Timo 2010. Monisäikeinen perhetyö. 1. painos. Helsinki: WSOY
- Salmi, Minna & Sänntti, Riitta 2002. Lapsiperheiden tulonsiirrot ovat jääneet jälkeen. Teoksessa Marjatta Bardy, Tarja Heino & Minna Salmi (toim.) Mikä lapsiamme uhkaa? Suuntaviivoja 2000-luvun lapsipoliittiseen keskusteluun. 2. painos. Helsinki: Stakes, 41–48.
- Selkälä, Arto 2008. Tutkijan valintojen seurauksista lomaketutkimuksessa. Teoksessa Kirsti Lempiäinen, Olli Löytty & Merja Kinnunen (toim.) Tutkijan kirja. Tampere: Vastapaino, 219–230.
- Solantaus, Tytti & Pruuki, Heli 2010. Tukea tarvitseva lapsi. Teoksessa Eero Jokela & Heli Pruuki (toim.) Jos iso, vielä pieni – Kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 318–335.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2012a. Perhepolitiikka. Viitattu 28.12.2012. www.stm.fi/lapset/perhepolitiikka
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2012b. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuunnitelma (Kaste). Viitattu 22.10.2012. http://www.stm.fi/vireilla/kehittamissuunnitelmat_ja_hankkeet/kaste
- Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry 2005. Arki, arvot, elämä, etiikka – Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Viitattu 23.10.2012. http://www.talentia.fi/files/558/1649_Etiikkaopas2005_1_.pdf
- Sosiaaliportti 2012. Ehkäisevä lastensuojelu. Viitattu 28.12.2012. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/>
- Sosiaaliportti 2012. Perhekeskus. Viitattu 30.9.2012. <http://www.sosiaaliportti.fi/Page/fca86985-c592-4f7c-b400-4df97a8c9ccd.aspx>
- Sosiaaliportti i.a. Lastensuojelun käsikirja, Lait perhetyössä. Viitattu 1.2.2012. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/lait/>

- Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2011. Vanhemmuuden palikat ovat perheyön uusi työväline. Viitattu 28.12.2012.
<http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/Documents/0DAC97FD8A79ED96C22578490031911E?OpenDocument&lang=FI>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2012. Ajankohtaista. Viitattu 26.10.2012.
<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/C144D98988448093C22572F10040B63C?openDocument&lang=FI>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. Ihmissuhteet. Viitattu 31.3.2012.
<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/40D5B401E55B1785C225748000449ACD?OpenDocument&lang=FI>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. Perheneuvonta. Viitattu 31.3.2012.
<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/40D5B401E55B1785C225748000449ACD?OpenDocument&lang=FI>
- Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinto 2012. Perheneuvonnan tilastot. Viitattu 28.12.2012. sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp3?open&cid=Content3317D7
- Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinto i.a. Diakonia. Viitattu 28.12.2012. sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content3AFE4B
- Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinto i.a. Kirkon perhetyö. Viitattu 28.12.2012. sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content386525
- Tamminen, Tuula 2000. Pienten lasten perheet tänään. Teoksessa Arja Häggman-Laitila, Leena Ruskomaa & Katri-Ina Euramaa (toim.) Varhaisesta tukea lapsiperheille - Kokemuksia Lapsiperhe-projektin perhetyöstä. Raha-automaattiyhdistys, 9–11.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2010. Varhainen puuttuminen (Varpu) – vastuunottoa omasta toiminnasta toisten tukemiseksi. Viitattu 8.3.2012.
<http://groups.stakes.fi/VERK/FI/Varpu/index.htm>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos i.a. Perhekeskus. Viitattu 31.1.2012.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/perheita/perhekeskus
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2012. Kasvun kumppanit. Viitattu 28.12.2012.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/perhekeskukset_suomessa_palvelut_yhteistoiminta_ja_johtaminen

- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2012. Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet. Viitattu 28.12.2012. <http://uusi.sotkanet.fi/taulukko/W-1/112/3/3A/0/>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos i.a. Kasvun kumppanit - yhteisöllisyys. Viitattu 11.4.2012. http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/periaatteet/yhteisollisyys
- Tilastokeskus 2011. Tulonjakotilasto 2009 - Pienituloisuus. Viitattu 11.4.2012. http://www.stat.fi/til/tjt/2009/02/tjt_2009_02_2011-01-26_kat_005_fi.html
- Tilastokeskus i.a. Tietoa tilastoista. Käsitteet ja määrittelmät. Viitattu 20.3.2012. <http://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2004. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Törrönen, Maritta 2012. Onni on joka päivä – Lapsiperheen arki ja hyvinvointi. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Uusimäki, Mervi 2005. Perhetyö palvelujärjestelmässä. Teoksessa Mikko Reijonen (toim.) Voimaa perhetyöhön – Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Jyväskylä: PS-kustannus, 17–42.
- Uusitalo, Hannu 2001. Tiede, tutkimus ja tutkielma – Johdatus tutkielman maailmaan. 1.–7. painos. Juva: WS Bookwell Oy.
- Valli, Raine 2010. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I – Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 103–126.
- Valtioneuvoston periaatepäätös 2003, 2.10.2003. Viitattu 30.9.2012. <http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/periaatepaatos/periaatepaatos.pdf>
- Varpu i.a. Varhainen puuttuminen. Viitattu 8.3.2012. http://www.varpu.fi/varpu/varhainen_puuttuminen
- Vastamäki, Jaana 2010. Kyselylomaketutkimus: Tutkimusasetelman ja mittareiden valinta. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I – Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 128–140.

- Vehkalahti, Kimmo 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Tammi.
- Veijola, Timo 2002. Diakonian juuret Raamatussa. Teoksessa Riitta Helosvuori, Esko Koskenvesa, Pauli Niemelä & Juhani Veikkola (toim.) Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja Oy, 13–34.
- Viitala, Riitta; Kekkonen, Marjatta & Paavola, Auli 2008. Perhekeskustoiminnan kehittäminen. PERHE-hankkeen loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:12. Helsinki: Yliopistopaino. Viitattu 30.9.2012.
<http://pre20090115.stm.fi/vk1203683225284/passthru.pdf>
- Vilén, Marika; Leppämäki, Päivi & Ekström, Leena 2002. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. 3. uudistettu painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

LIITE 1: Saatekirje

ARVOISAT KOTONA LAPSIA HOITAVAT PERHEET

Olemme kaksi Oulun Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomi-diakoni opiskelijaa. Tutkintoomme kuuluu myös lastentarhanopettajan virka-kelpoisuus. Opin­näytetyömme toimeksiantajana on Selänteen peruskuntayhtymä. Tarkoituk­senamme on selvittää, millaisia palveluita Selänteen peruspalvelukuntayhtymän alueella kotona lapsia hoitavat perheet haluaisivat vanhemmuutta ja kasvatusta tukemaan. Tavoitteena on saada tietoa perheiden tarvitsemista palveluista, minkä pohjalta tullaan perustamaan syksyllä 2012 perhepalvelukeskus Haapa­järvelle sekä Merijärvelle.

Tarvitsemme vapaaehtoisia perheitä, jotka haluaisivat osallistua kyselyyn, ja näin vaikuttaa lapsiperheiden palveluiden kehittämiseen omalla paikkakunnalla. Kyselyyn osallistuneita ei voida missään opinnäytetyön vaiheessa tunnistaa. Kyselylomakkeilla saatua aineistoa käytetään vain tässä opinnäytetyössä ja lomakkeet tullaan hävittämään asiaankuuluvalla tavalla opinnäytetyön valmistut­tua.

Mikäli haluat vaikuttaa oman paikkakuntasi avoimiin perhepalveluihin, palauta oheinen kyselylomake täytettynä neuvolassa olevaan palautuslaatikkoon vii­meistään torstaina 21.6.

Jos teillä on jotain opinnäytetyöhömmme liittyvää kysyttävää, voitte ottaa meihin yhteyttä sähköpostitse.

Odotamme innolla yhteistyötä!

Lea Björkman
lea.bjorkman@student.diak.fi

Jenni Siuvatti
jenni.siuvatti@student.diak.fi

Diak Pohjoinen, Oulu
LIITE 2: Kyselylomake

Diak Pohjoinen, Oulu

1. Oletko

- äiti isä sijaisvanhempi

2. Syntymävuotesi _____

3. Lasten syntymävuodet

4. Mikä on siviilisäätysi?

☐ naimaton, en seurustele	☐ avoliitto
☐ naimaton, seurustelen	☐ avioliitto
☐ eronnut	☐ leski

5. Millainen on perherakenteenne?

- ydinperhe (äiti, isä ja lapsi/lapsia)
- yksinhuoltajaperhe (äiti/isä ja lapsi/lapsia)
- uusperhe (toisella tai kummallakin vanhemmalla on lapsi/lapsia aikaisemmasta suhteesta ja mahdollisesti yhteisiä lapsia)
- sateenkaariperhe (samaa sukupuolta olevat vanhemmat, lapsi/lapsia)
- sijaisperhe (lapsi/lapsia sijoitettu perheeseen)

6. Mitä seuraavien palveluntuottajien perheille suunnattuja palveluita olet käyttänyt viimeisen vuoden aikana? Merkitse viivalle mitä palveluita.

Esimerkki: Peruspalvelukuntayhtymä perhevalmennus, tukiperhetoi-
minta, jne.

Peruspalvelukuntayhtymä

Seurakunta

MLL

Jokin muu

7. Kerro, miten olette hyötäneet edellä mainituista palveluista.

8. Mitä muita palveluita olette käyttäneet tukemaan vanhemmuutta / jaksamaan kotona paremmin?

- uskonnollinen yhteisö
- palkattu lastenhoitoapu
- palkattu kodinhoito/siivousapu
- jokin muu, mikä/mitkä ?

9. Kerro vähintään kaksi keinoa, joilla ev.-lut. kirkko voisi tukea vanhemmuutta ja perheiden arkea.

10. Mitkä peruspalvelukuntayhtymän alueella perheille suunnatuista palveluista toivoisit jatkossa löytyvän perhepalvelukeskuksesta?

11. Mitä uusia perheille suunnattuja palveluita perhepalvelukeskuksen tulisi tarjota?

Esimerkki: sairastuneen vanhemman vertaistukiryhmä, isien ja lasten pelikerho, jne.

12. Mihin asioihin toivot saavasi tukea perhepalvelukeskuksesta?

Esimerkki: päivärytmin löytämiseen, kotiruoan valmistamiseen, lastenhoitoon, jne.

Palautathan lomakkeen neuvolan aulaan viimeistään torstaina 21.6.

Kiitos vastauksistasi!

LIITE 3: Kyselyilmoitus

Hoidatko alle kouluikäisiä lapsiasi
kotona?

**Vaikuta syksyllä avattavan
perhepalvelukeskuksen
palvelutarjontaan!**

Palveluntarvekyselyn lomakkeet ja pa-
lautuspiste ovat neuvolan aulassa
8.–21.6.

Yhteistyössä perheiden palveluita kehittämässä

